

ПРОГРАМА КОМПЛЕКСНОГО ІСПИТУ
З ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН
Спеціальність 052 «Політологія»
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
2022-2023 н.р. (ЕК 2023)

Узагальніть розвиток політичних вчень у Давньому Китаї

Особливості формування політичної думки в давньому Китаї. Трактатування виникнення держави в книзі історичних передбачень «Шу дзін» (VIII ст. до н. е.). Вісім елементів у керуванні державою для забезпечення гармонії. Великий план «Хунг фан» і принципи, якими повинен керуватися імператор. Політичне вчення «даосизм» (VI ст. до н. е.) і Лао-цзи. Принципові риси політичного вчення Лао-цзи, його позиції щодо влади та держави. «Дао-де цзин» (книга про Дао і Де). Держава, суспільство, людина як природні частини «Дао» і Космосу. Критика керівників держави. Відношення прогресу та обмеження знань. Соціально-політична і правова концепція даосизму як реакційна утопія.

Розквіт політико-правової думки в Китаї в другій половині I тисячоліття до н. е. Вчення Конфуція (551-479 рр. до н. е.). Зміст і значення ключових ідей Конфуція їх вплив на формування ідентичності китайців. «Конфуціанство» як офіційна ідеологія та державна релігія. Книга «Лунь юй» («Судження та бесіди»). Основні категорії конфуціанства.

Мо-цзи (479-400 рр. до н. е.) як засновник школи моїстів (книга «Мо-цзи»). Ідеї природної рівності усіх людей, договірна концепція виникнення держави. Ідея про бідність як коріння безладу і хаосу в управлінні.

Гунсунь Ян (390-338 рр. до н. е.) – Шан Ян (IV ст. до н. е. книга «Шан цзюнь шу») і школа законників. Легізм і посилення деспотизму. Утвердження конфуціанства, доповненого ідеями легізму, як державної релігії Китаю, яке уло офіційним вченням імператорського Китаю до Синхайської революції 1911-1913 рр.

Рекомендована література

Історія політичної думки. навч. посіб. / укладач *Карасевич А. О.* Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. 651 с.

Кудря І. Г. Політична теорія легізму. *Вчені записки.* 2018. URL: [URL: http://philos.vernadskyjournals.in.ua/journal/2020/2_2020/7.pdf](http://philos.vernadskyjournals.in.ua/journal/2020/2_2020/7.pdf)

Томкіна О. О. Моральний облік влади у політико-правовій думці Стародавній Індії та Китаю. 2015.

Демиденко Г.Г. Історія вчень про державу і право. Хрестоматія. Київ, Право, 2014. 928 с.

Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів. Новий Світ–2000, 2017.

Кормич А. І. Історія вчень про державу і право. У двох частинах: Навч. посібник. К. : Правова єдність, 2015. 416 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/10637>

Охарактеризуйте політичні ідеї в Стародавній Греції

Полісна культура стародавньої Греції та її зв'язок з умовами формування політичних ідей давніх греків. Вплив різнопланового політичного досвіду на політичну думку античної Греції.

Основні періоди політичної думки в Стародавній Греції. Ранній (або перший) період. IX-VI ст. до н. е. (Гомер, Гесіод, Піфагор, Геракліта). Другий період. V - перша половина IV ст. до н. е. (Демокрит, софісти, Сократ, Платон, Аристотель). Третій період. Друга половина IV-II ст. до н. е. (Епікур, Стоїки, Полібій).

Політичні ідеї Демокрита. Внесок Сократа у розвиток політичних ідей. Платон та його проекти ідеальної держави в трактатах «Держава» і «Закон». Правління філософів в ідеальній державі. Взаємозв'язок п'яти видів політичного режиму (аристократії, тимократії, олігархії, демократії, тиранії) з особливостями психологічного (душевного) складу народу. Політика як царське мистецтво. Вплив місцевості, клімату і землі на державний устрій. Аристотель та його трактати «Політика», «Афінська політика», «Етика», «Риторика» як джерела політичних учень античності. Держава як політичне спілкування вільних і рівних людей. Держава – продукт природнього розвитку. Права індивіда, зокрема право приватної власності, право індивідуальної родини (сім'ї), їх взаємозв'язок з державою. Форма держави. Правильні (монархія, аристократія, політія) та неправильні (тиранія, олігархія, демократія) форми. Відмінність права і закону.

Ідея циклічного розвитку держави Полібія.

Рекомендована література

Аристотель. Політика / Пер. з давньогр. та передм. О. Кислюка. К. : Основи, 2000. 239 с. URL: <http://litopys.org.ua/aristotle/arist.htm>

Вдовичин І. Я. Реалізація свободи особи в Стародавній Греції (політико-правові ідеї і державно-правові механізми). *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред.), Л. І. Кормич (заст. голов. ред.), Ю. П. Алєнін [та ін.] ; МОН України ; НУ ОЮА. Одеса : Фенікс, 2013. Вип. 48. С. 419-431.

Вегеш М. М., Остапець Ю. О. Характерні особливості політико-правової думки Стародавньої Греції та Риму. 2009. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/32246>

Демиденко Г.Г. Історія вчень про державу і право. Хрестоматія. К. : Право, 2014. 928 с.

Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів. Новий Світ–2000, 2017.

Кормич А. І. Історія вчень про державу і право. У двох частинах: Навч. посібник. К. : Правова єдність, 2015. 416 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/10637>

Кормич А. І., Краснопольська Т. М. Історія політичних вчень : навчально-методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти; НУ "ОЮА"; каф. політ. теор. Одеса, 2022. 126 с. : <https://doi.org/10.32837/11300.19105>

Платон. Держава / Пер. з давньогр. Д. Коваль. К. : Основи, 2000. 355 с.

Розгляньте політичні вчення Стародавнього Риму

Спільне та особливе в політичних ідеях давніх греків та римлян. Напрямки еволюції уявлень про державу та політику в різні періоди розвитку античного Риму. Вчення Цицерона та його значення. Римські стоїки про державу та політику. Правова традиція античного Риму та її вплив на політичну історію Європи.

Рекомендована література

Бульбенюк С. С., Ю. М. Манелюк. Історія політичної думки : практикум. К. : КНЕУ, 2014. 196 с.

Корнієнко В. О. Практична природа політичного ідеалу стародавнього Риму. Вінницький державний технічний університет, 1999.
[URL: http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11543/](http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11543/)

Себайн Г. Д., Торсон Т.Л. Історія політичної думки / Пер. з англ. К. : Основи, 1997. 838 с.

Шусть В. В. Становлення політичних цінностей у вченнях філософів Стародавньої Греції і Риму. *Молодий вчений*. 2015. №. 3 (2). С. 142-146.

Визначте характерні риси політичної думки в Давній Індії

Джерела політичної думки Стародавньої Індії Веди, Брахмани, Упанішади, Книга Ману, Махабхарата, Рамаєна. Кастова організація стародавнього суспільства Індії. Трактат «Артхашастра» («Настанова про користь») як енциклопедія політичного мистецтва, як програма взаємних поступок з боку світської влади та жерців. Школа легістів, її основні постулати. Буддизм та його ключові ідеї. Досвід формування політичної думки в стародавній Індії.

Рекомендована література

Боднар В., Боднар В. Зародження політичної думки у країнах Стародавнього Сходу. *Carpathica-Carpatika* /ред. кол.: Е. А. Балагурі, М. І. Блецкан та ін. Ужгород : Вид-во УжНУ, 2003. Вип. 22 : Проблеми історії, політології, етнології та літературознавства. С. 199-209.

Добош З. Ідея справедливості у правовій думці Стародавнього Сходу. *Вісник Львівського національного університету*. Серія юридична. Випуск. 2011. Т. 54. С. 9-16.

Ковтун О. В., Овчаренко А. О. Питання державного устрою Стародавньої Індії в трактаті Каутільї «Артхашастра». *Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2018»/XX Всеукраїнська наукова конференція молодих учених*. 2018. С. 33-35.

Томкіна О. О. Моральний облік влади у політико-правовій думці Стародавньої Індії та Китаю. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* : серія: Право / голов. ред. Ю.М. Бисага. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2015. Вип. 33. Т. 1. С. 49-53.

Розкрийте зміст політичних учень періоду Європейського Ренесансу

Розвиток політичної думки епохи Відродження: гуманістичний або антропоцентричний, неоплатонічний, натуралістичний та їх характеристика. Представники європейського гуманізму XIV-XVI ст. Політичні ідеї в творах Еразма Ротердамського. Ніколо Маккіавелі та його трактати «Державець», «Роздуми» як джерела формування нових політичних ідей. Маккіавелі про завдання і засоби політики державного управління. Значення сильної централізованої держави. Сутність маккіавелізму та його основні представники.

Рекомендована література

Алексеев В. Теоретики державного управління: мислителі епохи Відродження. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. №. 2. С. 8-18.

Боднар В. Політична думка часів Середньовіччя і епохи Відродження. 2003. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19521/1>

Гнатенко П. Епоха відродження та витоки реформації. *Редакційна колегія*. 2017. URL: <http://historic.pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/%82.pdf#page=146>

Ковальчук В. Б. До питання про державний суверенітет та легітимність державної влади в політико-правовій концепції Ніколло Макиавеллі та Жана Бодена. *Держава і право*. Юридичні і політичні науки: Збірник наукових праць 2007. Вип. 35. С. 49-56.

Ланюк Є. Естетика політичних теорій епохи Відродження. *Вісник Львівського університету*. Серія філософсько-політологічні студії. 2014. № 4. С. 196-209.

Макиавеллі Нікколо. *Державець*. Флорентійські хроніки. Харків : Будинок друку, 2013. 470 с.

Мор Томас. *Утопія*. Комапанелла Томазо. Місто сонця К. : Всесвіт, 2002. 194 с.

Простежте розвиток політичних ідей в Англії XVII-XIX століть

Основні ідейні течії Англійської революції. Політичні погляди роялістів. ІнDEPENDенти. Політичні погляди левеллерів. Джон Лільберн. «Правдивий виклад вимог армії» та «Народна угода». Політичні ідеї дигерів. Томас Гоббс та його політичне вчення. Трактат «Левіафан, його матерія, форма і влада держави». Природа людини та її протиріччя. Природні закони розвитку суспільства, суспільний договір. Додержавний (первісний) стан суспільства. Громадянський стан суспільного організму. Основні права та свободи особистості.

Джон Локк та його вчення про державу і право. Теоретичне обґрунтування компромісу 1688 р. «Два трактати про громадянське правління». Ієримія Бентам. «Фрагмент про уряд», «Вступ до принципів моральності і законності» та їх значення.

Рекомендована література

- Гоббс Т. Левіафан: / пер. з англ. К.: Дух і літера, 2000. 600 с.
- Ковальчук В. Б. Ідея легітимності державної влади в політико-правовому вченні Джона Локка. *Держава і право*. Юридичні і політичні науки: Збірник наукових праць. 2007. Вип. 38. С. 33-42.
- Консерватизм: антологія / упоряд. О. Проценко, В. Лісовий ; Наукове товариство ім. Вячеслава Липинського. К. : Смолоскип, 1998. 597 с.
- Куташев І. В. Концепції державності у політичній думці другої половини XVII – початку XVIII ст. *Держава і право*. Юридичні і політичні науки: Збірник наукових праць. 2007. Вип. 35. С. 611-617.
- Лібералізм: Антологія 2-ге вид./ Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К. : ВД «Простір», «Смолоскип». 1128 с.
- Панченко Ю. В. Консерватизм Великої Британії: зародження та еволюція базових принципів (XVII–XIX ст.). *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського*. Історичні науки. 2020. Том 31 (70) № 2. С. 57-62. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-5984/2020/2.10>;
URL: https://hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/2_2020.pdf#page=63
- Рассел Б. Історія західної філософії / Б. Рассел; пер. Ю. Лісняк, П. Таращук. К. : Основи, 1995. 759 с.
- Себайн Д.Г., Торсон Т.Л. Історія політичної думки: пер. з англ. / Д. Г. Себайн, Т. Л. Торсон. К. : Основи, 1997. 838 с.
- Шульженко Ф. П. Становлення ідеї демократичної, правової державності в політичному процесі англійського суспільства XVII століття. 2019. URL: https://hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/2_2020/2_2020.pdf#page=63
- Історія політичної думки: навч. енцикл. Словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 766 с.
- Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Л. : «Новий Світ-2000», 2017. 1000 с.

Систематизуйте еволюцію політичної думки у Франції XVIII- XIX століть

Політичні погляди Вольтера в «Філософських листах». Вольтерівська філософія. Антикатолицька позиція. Політична доктрина Ш.-Л. Монтеск'є. Його погляди на форму держави. Вчення про розподіл влади. Політичні погляди філософів-матеріалістів. Дені Дідро та його «Енциклопедія». Концепція народного суверенітету за Жан-Жаком Руссо. Руссо про походження і суть держави. Просвітителі та просвічений абсолютизм. Теоретичні знахідки та ілюзії мислителів Просвітництва. Теоретична спадщина епохи Просвітництва. Ідейні течії у Франції в першій половині XIX ст.

Рекомендована література

- Муляр В. І. Жан-Жак Руссо: мислитель-бунтар епохи просвітництва. *Вопросы. Ответы. Гипотезы: наука XXI век*. 2014. С. 39-41.
- Параняк П. Постановка проблеми та спроба наукового осмислення поняття толерантність у філософсько-політичній думці нового часу. *Вісник*

Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2014. № 5. С. 220-229.

Себайн Г. Д., Торсон Т.Л. Історія політичної думки / Пер. з англ. К. : Основи, 1997. 838 с.

Історія політичної думки: навч. енцикл. Словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 766 с.

Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Л. : «Новий Світ-2000», 2017. 1000 с.

Узагальніть політичні вчення в Німеччині XVIII-XIX століть

Консервативна та ліберальна течії німецької політичної філософії. Імануїл Кант та його політичні погляди. Особливості його теорії поділу влади і вчення про організацію державної влади. Йоган-Готліб Фіхте та його Народ як вища влада за Й.-Г. Фіхте. Утопія «замкненої торгової держави». Фрідріх Вільгельм Йозеф Шеллінг, його політичні погляди. Свобода людини як «друга природа». Георг Вільгельм Фрідріх Гегель та його політичне вчення. Держава за Гегелем, внутрішній устрій і структура влади в державі. Неогегеліанські політичні теорії. Політичний зміст вчення Фрідріха Ніцше.

Рекомендована література

Василенко І. М. Розвиток німецького романтизму від «Фауста» Й. В. Гете до «Заратустри» Ф. Ніцше. *Україна і Німеччина: етнокультурні, лінгводидактичні та мистецькодуховні обміни, взаємозв'язки та взаємовпливи* : зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2009. С. 73-84.

Гегель Г.В. Основи філософії права, або природне право і державознавство; пер. з нім. Р. Осадчук, М. Кушнір ; ред. П. Соколовський. К. : Юніверс, 2000. 329 с.

Гегель. Держава. *Консерватизм: Антологія* / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К. : Смолоскип, 1998. С. 454-472; 2008.

Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вузів / уклад. Г.Г. Демиденко. 2-е вид., доп. і змін. Х.: Легас, 2002. 922 с.

Історія політичної думки: навч. енцикл. Словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 766 с.

Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Л. : «Новий Світ-2000», 2017. 1000 с.

Ковнеров О. Проблема управління суспільством у німецькій філософії XVIII-XIX ст. *Схід*. 2011. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/33818/25-Kovnerov.pdf>

Маркузе Г. Разум и революция. Гегель и становление социальной теории; пер. с англ. А. П. Шурбелев. СПб. : Владимир Даль, 2000. 541 с.

Рассел Бертран. Історія західної філософії / Пер. з англ. Ю. Лісняка, П. Таращука. К. : Основи, 1995. 759 с.

Себайн Г. Д., Торсон Т.Л. Історія політичної думки / Пер. з англ. К. : Основи, 1997. 838 с.

З'ясуйте зміст і значення політичної думки часів Київської Русі

Основні напрямки розвитку політичної думки Київської Русі. Візантійські, східні та західноєвропейські впливи на її формування. «Руська правда» як джерело до вивчення політичних поглядів давніх русичів. Повчання Володимира Мономаха, його основні політичні настанови. Митрополит Іларіон та його ідеї про державну та церковну владу. Спадщина Київської Русі та її вплив на етногенез українців.

Рекомендована література

Горбатенко В. П., Остапенко М. А., Горбатенко І. А. Історія політичної думки в Україні [URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/ist_polit_dumk.pdf](https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/ist_polit_dumk.pdf)

Заблоцький В. В. Державно-управлінська думка часів зародження та становлення Київської Русі. *Держава та регіони: науково-виробничий журнал*. Серія: Державне управління. Запоріжжя : Вид-во Класичного приватного університету. 2012. № 4. [URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2012/3.pdf](http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2012/3.pdf)

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Павко А., Павко Я. Правничо-політична думка Київської Русі. Віче. 2011. № 20. С. 27-31.

Салтовський О. І. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). К. : Вид. Парапан. 2002. 632 с.

Визначте напрямки розвитку політичної думки України в литовсько-польську та польсько-козацьку добу XVI-XVII століттях

Формування української політичної думки, її самобутність. Церковна полеміка. Церковні братства та їх суспільно-політичні ідеї. Формування козацько-гетьманської держави. Політичні проекти Б. Хмельницького. Геополітичні орієнтації українських гетьманів та старшини. Козацькі літописи та їх політичний зміст. Ідеали та політичні прагнення І. Мазепи. Києво-Могилянська академія, її чільні представники в історії національної суспільно-політичної думки.

Рекомендована література

Гоцуляк В. М. Теоретико-методологічне осмислення суспільно-політичної думки ранньомодерної України. 2019. [URI: http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/39854](http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/39854)

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Корнієнко В. О., Туренко В. В. Витоки і розвиток політичної думки в Україні. Політологія для вчителя. К. : Вид-во ім. М. П. Драгоманова, 2011. С. 53-70.

Міносян А. С. та ін. Українська суспільно-політична думка в контексті розвитку світової цивілізації (XIV-початок ХХІ століття). Монографія. 2013.

Шевчук В. Суспільно-політична думка в Україні в XVI – першій половині XVII століття. [URL: http://litopys.org.ua/suspil/sus02.htm](http://litopys.org.ua/suspil/sus02.htm).

Розкрийте основні риси політичних ідеалів учасників Кирило-Мефодіївського товариства (М. Костомаров, Т. Шевченко)

Утворення та діяльність Кирило-Мефодіївського товариства. Суспільно-політичні ідеали «братчиків». Програмні твори товариства. Ключові ідеї «Книги буття українського народу» та інших програмних творів Товариства. Ідеали слов'янської взаємності і державницький потенціал їх розвитку. Місце творчості братчиків у генезі української політичної думки.

Рекомендована література

Бойко М. Філософсько-правові погляди Кирило-Мефодіївського товариства в загальному аспекті. *Versus*. 2014. № 4. С. 99-104.

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Кирило-Мефодіївське товариство: У 3 т. К. : Наукова думка, 1990. Т. I.

Маркович А., Посяда І., Тулуб О. Політичні ідеї Кирило-Мефодіївського товариства. *Zbiór artykułów naukowych recenzowanych*. С. 24.

Марущак Н. В. Суспільно-політичні ідеї Кирило-Мефодіївського товариства. 2014. URL: <http://litopys.org.ua/salto/salt06.htm>

Рум'янцев В. Державно-правові аспекти програмних документів Кирило-Мефодіївського товариства (до 160-річчя Кирило-Мефодіївського товариства). 2006.

Ярош Д. В. Державно-правова думка в програмних документах Кирило-Мефодіївського братства (1846-1847 рр.) щодо майбутнього устрою України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2004. № 1-2. С. 26-30.

Проаналізуйте політичні ідеї М. Драгоманова

Еволюція суспільно-політичних поглядів Михайла Драгоманова: київський, женецький та софійські періоди життя і творчості. «Переднє слово до «Громади», його ключові ідеї. Друга програма «Громади», її значення для історії української політичної думки. Конституційний проект «Вільна спілка Вольний союз». Драгомановський план розбудови громадянського суспільства в Україні. Партійний проект М. Драгоманова та його значення.

Рекомендована література

Андрусин Б. І. Структурні елементи політичної концепції Михайла Драгоманова (До 170-ї річниці від дня народження МП Драгоманова). 2011.

Белов Д., Марцеляк М. Прогресивістський конституціоналізм Михайла Драгоманова. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. Т. 1. № 74. С. 59-68.

Горбатенко В. П. Михайло Драгоманов – фундатор української політичної науки. *Перші Міжнародні драгоманівські читання: матеріали* (30 верес. – 2 жовт. 2003 р.) / МОН України, АПН України, НПУ ім. М. П. Драгоманова [та ін.]. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2003. С. 70-77.

Круглашов А. М. Драма інтелектуала: політичні ідеї Михайла Драгоманова. Чернівці : Прут, 2000. 488 с.

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Потульницький В. А. Історія української політології. К. : Либідь, 1992. 232 с.

Розгляньте розвиток і значення політичних ідей І. Франка

Етапи розвитку політичних поглядів І. Франка. Соціалістичні ідеали в його творчості. Впливи І. Франка на формування української націонал-демократії. Погляди на державну самостійність України та шляхи її досягнення. Праця «Поза межами можливого». Внесок І. Франка в розвиток української суспільно-політичної думки.

Рекомендована література

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Кисляк Л. Н. Політико-правові погляди Івана Яковича Франка. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. № 1. С. 9-13.

Медвідь Ф. Політико-правова доктрина Івана Франка. *Політичний менеджмент*. 2006. № 6. С. 170-177.

Націоналізм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К. : Смолоскип, 2000. С. 163-179.

Сворак С. Д. Громадівсько-федеративний принцип побудови української державності у політико-правових поглядах Івана Франка. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2013. № 1. С. 107-115.

Янишин Б. М. Націоналізм та соціалізм у політичних концепціях Івана Франка (до 150-річчя від дня народження). *Проблеми історії України XIX-початку XX ст.* 2006. 11. С. 331-340.

Охарактеризуйте політичні погляди М. Грушевського

Становлення політичних поглядів М. Грушевського. Впливи В. Антоновича. Львівський період діяльності, його основні наукові результати. НТШ в історії української політичної думки. Партійно-політичні аспекти творчості Грушевського. Зміна поглядів в часи визвольних змагань. Діяльність в Радянській Україні та її зміст.

Рекомендована література

Галда П. П., Казакова Л. О., Хлевной Р. А. Суспільно-політичні погляди Михайла Грушевського. 2014. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Halda_Pavlo/Suspilno_-_Politychni_pohliady_Mykhaila_Hrushevskoho.pdf?PHPSESSID=hnmoflapbbra7born5tfqebtn3.

Гойдало І. В. Політико-правові погляди М. Грушевського як основа державотворчої діяльності Української Центральної Ради. *Право і суспільство*. 2015. № 2 (3). С. 13-18.

Захарчук А. с. Державотворення та правотворення доби Української Центральної Ради. Харків: Право, 2008. 298 с.

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Націоналізм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К. : Смолоскип, 2000. С. 180-187.

Плазова Т. Федералізм та Україна в поглядах М.С. Грушевського. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2007. Зб. наук. пр. Львів, 2007. Вип. 1. С. 38-42.

Чайка І. Р. Еволюція поглядів М. Грушевського на перспективи розвитку Української держави. 2017. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/22785/1/301-304.pdf>

Визначте спрямування політичних ідей В. Винниченка

В. Винниченко як представник української соціал-демократії. Політичні погляди В. Винниченка в часи боротьби за українську державність. Спроба створення УКП. Емігрантський період у творчості В. Винниченка. Суперечності політичних ідей В. Винниченка.

Рекомендована література

Белік А. Реалізм та утопія в державотворчих концепціях В. Винниченка, В. Липинського, Д. Донцова. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2018. Т. 1. № 50. С. 70-83.

Вівсяна І. А. Вивчення суспільно-політичних поглядів ВК Винниченка у курсі «Історія політичної думки в Україні». 2011. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія : Історичні науки. 2011. Вип. 14. С. 70-77.

Захарчук А. с. Державотворення та правотворення доби Української Центральної Ради. Харків: Право, 2008. 298 с.

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Ніколаєнко Н. В. Ідеї солідаризму в політико-правовій спадщині В. Винниченка. *Право і суспільство*. 2014. № 2. С. 43-48.

Пальшков К. Є. та ін. Еволюція державно-політичних поглядів В. Винниченка. 2018. URI: <http://dspace.oduvs.edu.ua/handle/123456789/2668>

Поцюрко О. Ю. Ідея української державності у поглядах В. Винниченка. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2016. № 14. С. 102-104.

Охарактеризуйте політику як policy, politics, polity

Історія визначення поняття та категорії «політика», її сутнісних ознак. Загальна еволюція концепції політики як соціального явища. Економічні, соціальні, духовні детермінанти політики. Поняття соціального інтересу.

Визначення і здійснення всезагальних інтересів як важлива передумова збереження цілісності диференційованого суспільства, порядку, взаємодії індивідів і спільнот між собою.

Policy як «суспільна політика», політика, політична лінія, курс, який застосовують за певних умов; стратегія цілеспрямованих дій; сукупність політичних цілей, курсів, програм публічної влади, і її спрямований вплив на вирішення суспільних проблем.

Politics як діяльність держави або людей, пов'язана з управлінням країною; політичний процес, боротьба за доступ до влади, завоювання урядових функцій у державі. Розуміння "politics" як стосунків між індивідами і їх групами з приводу розподілу влади в суспільстві, боротьби за політичну владу на якому-небудь рівні. Конфліктний характер стосунків "politics", оскільки вони пов'язані з боротьбою за володіння тими або іншими владними ресурсами. "Politics" як «мистецтво впливу, маніпулювання і контролю над основними політичними групами з метою сприяння діяльності союзницьких сил і перешкоджання діям супротивників, що мають протилежні цілі (К. Райт)».

Polity як система політичного порядку.

Рекомендована література

Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.

Нагорянський Є. [Публічна політика: деякі підходи до витлумачення поняття](#). Гілея: науковий вісник, 2013

Парсонс Вейн. Публічна політика: вступ до теорії й практики аналізу політики пер. з англ. К. : Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2006. с. 7-20.

Пухкал О. Г., Гомоляко О. В. Публічна та державна політика: єдність та відмінності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 24. С. 106-112. http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2017/20.pdf

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005; 2010. 472 с. С. 128-134.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 40-45.

Охарактеризуйте директивне, функціональне, комунікативне розуміння видів політики

Політика як постійне змагання одних за панування над іншими та мистецтво володарювання, конфлікт, боротьба. М. Вебер про політику.

Політика як розподіл повноважень у цілісному суспільному організмі за умови їх узгодження. Д. Істон про політику як систему взаємодій, Г. Алмонд про політичну систему.

Політика як специфічний засіб взаємодії, за допомогою якого з'ясовується мета спільноти, загальні інтереси суб'єктів взаємодії, розробляються спільні й обов'язкові правила взаємодії.

Рекомендована література

Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму К. : Основи, 1994.

Вебер М. Соціологія. Загально-історичні аналізи. Політика. /Пер. з нім. І.О.Погорілий. К. : Основи, 1998. С. 173-191.

Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.

Політична думка ХХ-початку ХХІ століть: методологічні і доктринальні підходи: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2016. 515 с.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 40-45.

Охарактеризуйте суб'єкти політики (соціальні, інституціональні, функціональні)

Політичні актори як суб'єкти політики: індивіди, групи людей, політичні інститути. Соціальна структура суспільства: визначення, генеза і сучасний стан. Соціальні групи в політичному житті. Політичне панування: необхідність і сваволя. Репрезентація соціальної необхідності в особистісних, групових, класових, етнонаціональних інтересах. Політичні організації (держава та її структурні елементи: глава держави, парламент, уряд; політичні партії, громадські та суспільно-політичні організації та рухи, органи місцевого самоврядування). Функціональні суб'єкти політики (церква, ЗМІ, армія, громадські організації та ін.).

Рекомендована література

Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005; 2010. С. 134-137.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 40-45.

Охарактеризуйте функції політики

Основні функції політики: визначення цілей суспільного розвитку; збереження стабільності соціуму; розподіл ресурсів, управління і регулювання суспільних процесів; управлінська і регулятивна; раціоналізаторська; гуманітарна; мобілізація і забезпечення; політичної соціалізації; прогностична; інноваційна; ідеологічна; виховна; інтеграційна; забезпечення цілісності і задоволення соціальних інтересів.

Рекомендована література

Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005; 2010. С. 134-137.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 40-45.

Теорія політики: підручник / Денисенко В. М., Бліхар В. С., Требін М. П. та ін. Львів.: Ліга-прес, 2015. 668 с.

Розкрийте поняття та види влади

Влада як явище суспільного життя. Широке та вузьке розуміння поняття про владу. Сутність політичної влади та її головні властивості. Співвідношення державної і політичної влади. Обумовленість політичної влади соціально-економічними і культурними чинниками (власність, мораль, право та ін.).

Основні способи існування влади (залежність, незалежність, взаємозалежність між соціальними суб'єктами). Напрямки і способи функціонування влади: керівництво, управління, контроль, прийняття рішень. Методи здійснення влади: співробітництво і суперництво; заохочення і примус. Типи та види влади. Традиційні форми політичної влади: монархія, демократія, аристократія, технократія, охлократія, бюрократія, теократія, плутократія, елітократія. Зміст концепції поділу влади. Система стримувань і противаг. Законодавча, виконавча і судова влади. Централізація та децентралізація влади.

Рекомендована література

Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.

Кухта Б. Л. Політична влада та її рішення. Львів: Центр політичних досліджень, 2006. 237 с.

Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці: Навч. посібник / О. В. Талдикін. Дніпро. Дніпропр. держ. універ. внутр. справ, 2020. 164 с.

Теорія політики: підручник / Денисенко В. М., Бліхар В. С., Требін М. П. та ін. Львів.: Ліга-прес, 2015. 668 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Scott J. Power. Cambridge: Polity Press, 2001. URL: <https://www.perlego.com/sign-up>

Political Power: A Reader in Theory and Research /ed. by. Roderick Bell, David V. Edwards, and R. Harrison Wagner. New York: The Free Press; London: Routledge, 1994. 400 p.

Охарактеризуйте основні концепції політичної влади (реляціоністські, телеологічна, системні, біхевіоралістські)

Реляціоністські теорії влади (від англ. relation - відносини). Влада як взаємодія індивідів, в яких один індивід змінює поведінку іншого (теорія опору, теорія обміну, теорія розділу сфер впливу (Д. Ронг).

Телеологічна концепція влади. Влада як здатність досягнення поставлених цілей, одержання намічених результатів. Влада людини над людиною, людини над природою. Цілеспрямований характер влади.

Системні теорії влади. Влада як безособова властивість будь-якої соціальної системи. Влада як атрибут макросоціальної системи; мезопідхід (М. Кроз'є) влада на рівні підсистем (сім'я, організація); мікропідхід – влада як взаємодія індивідів, що діють у рамках специфічного соціального середовища; комунікативний підхід (Х. Арендт, К. Дойч, Ю. Хабермас) влада як засіб багатостороннього інституціонального спілкування; постструктуралістські теорії (М. Фуко і П. Бурдьє).

Біхевіоралістські концепції влади: силова модель (Г. Лассуелл); ринкова модель (Дж. Кетлін); ігрова модель (Ф. Знанецький).

Рекомендована література

Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.

Кухта Б. Л. Політична влада та її рішення. Львів: Центр політичних досліджень, 2006. 237 с.

Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці: Навч. посібник / О. В. Талдикін. Дніпро. Дніпропр. держ. універ. внутр. справ, 2020. 164 с.

Теорія політики: підручник / Денисенко В. М., Бліхар В. С., Требін М. П. та ін. Львів.: Ліга-прес, 2015. 668 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Ярош Б.О., Ярош О.Б. Загальна теорія політики: Навч. посіб. для студ. спец. «Політологія» вищ. навч. закладів. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. 240 с.

Scott J. Power. Cambridge: Polity Press, 2001. URL: <https://www.perlego.com/sign-up>

Political Power: A Reader in Theory and Research /ed. by. Roderick Bell, David V. Edwards, and R. Harrison Wagner. New York: The Free Press; London: Routledge, 1994. 400 p.

Висвітліть підходи до пояснення природи влади (біологічний, антропологічний, політологічний)

Біологічний підхід. Влада як властивість притаманна біологічній природі людини. Аристотель про владу в суспільстві як продовження влади в природі.

Психологічний підхід. Влада як реалізація міжособистісних стосунків, де найсильніші особистості домінують над слабшими, нав'язуючи останнім свою волю. Аналіз поведінки суб'єктів політичних відносин.

Антропологічний підхід (anthropos (грецьк.) – людина)). Зв'язок політичної влади, політики з суспільною природою людини. Можливість наявності політичної влади на всіх етапах розвитку суспільства.

Рекомендована література

Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.

Кухта Б. Л. Політична влада та її рішення. Львів: Центр політичних досліджень, 2006. 237 с.

Політологія: хрестоматія [Гетьманчук М. П., Грищук О. В., Титаренко Д. М., Сусліков В. Є.] / за ред. Гетьманчука М. П. Львів: ЛьвДУВС, 2011. С. 105-158.

Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці: Навч. посібник / О. В. Талдикін. Дніпро. Дніпропр. держ. універ. внутр. справ, 2020. 164 с.

Теорія політики: підручник / Денисенко В. М., Бліхар В. С., Требін М. П. та ін. Львів.: Ліга-прес, 2015. 668 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Scott J. Power. Cambridge: Polity Press, 2001. URL: <https://www.perlego.com/sign-up>

Political Power: A Reader in Theory and Research /ed. by. Roderick Bell, David V. Edwards, and R. Harrison Wagner. New York: The Free Press; London: Routledge, 1994. 400 p.

Розкрийте функції політичної влади

Керівництво та управління суспільством у цілому та його складовими. Оптимізація політичної системи відповідно до цілей і завдань правлячих сил. Забезпечення політичної стабільності.

Функції панування, керівництва, регулювання, контролю, управління, координації, організації, мобілізації та ін.

Рекомендована література

Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.

Кухта Б. Л. Політична влада та її рішення. Львів: Центр політичних досліджень, 2006. 237 с.

Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці: Навч. посібник / О. В. Талдикін. Дніпро. Дніпропр. держ. універ. внутр. справ, 2020. 164 с.

Теорія політики: підручник / Денисенко В. М., Бліхар В. С., Требін М. П. та ін. Львів.: Ліга-прес, 2015. 668 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Охарактеризуйте ресурси політичної влади

Утилітарні, примусові, нормативні ресурси влади (за А. Етціоні). Політичні, економічні, соціальні, політико-силові, культурно-інформаційні ресурси політичної влади. Людина як специфічний ресурс влади.

Рекомендована література

Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.

Кухта Б. Л. Політична влада та її рішення. Львів: Центр політичних досліджень, 2006. 237 с.

Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці: Навч. посібник / О. В. Талдикін. Дніпро. Дніпропр. держ. універ. внутр. справ, 2020. 164 с.

Теорія політики: підручник / Денисенко В. М., Бліхар В. С., Требін М. П. та ін. Львів.: Ліга-прес, 2015. 668 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Розкрийте механізми реалізації політичної влади

Умови реалізації політичної влади (повноваження суб'єкта, наявність у суб'єкта прав і можливості примусу; авторитет суб'єкта, який дозволяє здійснювати владу без примусу; повноваження та авторитет разом узяті). Основні умови успішної реалізації політичних рішень (переконавання громадян у необхідності підпорядкування влади; наявність засобів управління й апарату управління; наявність матеріальних засобів).

Політичні процеси, зумовлені механізмом здійснення політичної влади (прийняття політичних рішень; методи прийняття рішень (методи насилля; метод багатоступеневих виборів; метод консенсусу).

Реалізація політичних рішень. Методи реалізації політичних рішень (демокритичний, авторитарний, тоталітарний).

Рекомендована література

Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С.С. Загальна теорія політики : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.

Кухта Б. Л. Політична влада та її рішення. Львів: Центр політичних досліджень, 2006. 237 с.

Теорія влади. Структурно-логічні схеми і таблиці: Навч. посібник / О. В. Талдикін. Дніпро. Дніпропр. держ. універ. внутр. справ, 2020. 164 с.

Теорія політики: підручник / Денисенко В. М., Бліхар В. С., Требін М. П. та ін. Львів.: Ліга-прес, 2015. 668 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Охарактеризуйте типологію політичних систем Г. Алмонда

Зміст критеріїв класифікації політичних систем Г. Алмонда – політична культура та політичний режим. Ключові особливості англо-американського, континентально-європейського, доіндустріального та тоталітарного типів політичної системи. Приклади функціонування відповідних політичних систем.

Рекомендована література

Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія політичних систем» Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет ННІМЕВ ім. Б. Гаврилишина, 2018. 147 с.

Політична думка ХХ-початкуХХІ століть: методологічні і доктринальні підходи: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2016. С. 47-50.

Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Західної Європи. Т. 1. Особливості міжінституційних відносин у трикутнику «глава держави–парламент–уряд» та їхні наслідки для політичного процесу : монографія / Анатолій Романюк (наук. ред.), Віталій Литвин. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 456 с. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/WE_Updated.pdf

Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Almond G. A. Political Systems and Political Change. *American Behavioral Scientist*. 1963. Vol. 6. Is. 10 URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/000276426300601002>

Almond G. A. Comparative Political Systems. 1956. *The Journal of Politics*. Vol. 18, Num. 3 URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.2307/2127255>

Finer SE. Almond's Concept of 'The Political System': A Textual Critique. *Government and Opposition*. 01 January 1970. Vol. 5. Is. 1. P. 3 - 21 DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.1970.tb00490.x>

Охарактеризуйте концепції політичної системи Д. Істона та Г. Алмонда

Зміст «системної» моделі Д.Істона як цілісної теорії, що базується на вивченні «прямих» та «зворотних» зв'язків між політичною системою та її зовнішнім середовищем. Відносини між політичною системою та середовищем, які представлені у вигляді входу з боку середовища, яке дає імпульс системі, та виходу, який є реакцією системи на імпульс середовища. Структура політичної системи за Д. Істоном. Зміст функціонального підходу до класифікації політичних систем Г. Алмонда. Поєднання макро- та мікропідходів з відповідними теоретичними концептами політики. Головні компоненти політичної системи – політичні ролі та політична культура.

Рекомендована література

Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія політичних систем» Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет ННІМЕВ ім. Б. Гаврилишина, 2018. 147 с.

Політична думка ХХ-початкуХХІ століть: методологічні і доктринальні підходи: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2016. С. 43-47.

Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Західної Європи. Т. 1. Особливості міжінституційних відносин у трикутнику «глава держави–парламент–уряд» та їхні наслідки для політичного процесу : монографія / Анатолій Романюк (наук. ред.), Віталій Литвин. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 456 с. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/WE_Updated.pdf

Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Almond G. A. Political Systems and Political Change. *American Behavioral Scientist*. 1963. Vol. 6. Is. 10 URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/000276426300601002>

Almond G. A. Comparative Political Systems. 1956. *The Journal of Politics*. Vol. 18, Num. 3 URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.2307/2127255>

Easton D. A Systems Analysis of Political Life. New York: John Wiley and Sons, 1965. 507 p.

Finer SE. Almond's Concept of 'The Political System': A Textual Critique. *Government and Opposition*. 01 January 1970. Vol. 5. Is. 1. P. 3 - 21 DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.1970.tb00490.x>

Розкрийте поняття політичної системи

Політична система як одна з центральних категорій політології. Основні підходи до визначення поняття «політична система». Зміст системного, інституційного, неінституційного та структурно-функціонального підходів до трактування політичної системи.

Рекомендована література

Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія політичних систем» Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет ННІМЕВ ім. Б. Гаврилишина, 2018. 147 с.

Політична система сучасного суспільства : навчальний посібник / [В. В. Мадіссон, Т. І. Кадлубович, Д. С. Черняк, Н. В. Пархоменко]. К. : КНУТД, 2015. 229 с. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2647/3/20150223_Maddison_NP.pdf

Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Західної Європи. Т. 1. Особливості міжінституційних відносин у трикутнику «глава держави–парламент–уряд» та їхні наслідки для політичного процесу : монографія / Анатолій Романюк (наук. ред.), Віталій Литвин. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 456 с. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/WE_Updated.pdf

Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Almond G. A. Political Systems and Political Change. *American Behavioral Scientist*. 1963. Vol. 6. Is. 10 URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/000276426300601002>

Almond G. A. Comparative Political Systems. 1956. *The Journal of Politics*. Vol. 18, Num. 3 URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.2307/2127255>

Finer SE. Almond's Concept of 'The Political System': A Textual Critique. *Government and Opposition*. 01 January 1970. Vol. 5. Is. 1. P. 3 - 21 DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.1970.tb00490.x>

Розкрийте функції політичних систем

Визначення поняття «функції». Ключові критерії класифікації функцій політичної системи. Основні функції політичної системи, які виділяють

Г.Алмонд і Дж.Пауелл. Вхідні та вихідні функцій політичної системи. Зміст трьох аналітичних рівнів функціональної структури політичної системи: рівень взаємодії із зовнішнім середовищем, рівень внутрішнього функціонування, рівень збереження та адаптації.

Рекомендована література

Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія політичних систем» Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет ННІМЕВ ім. Б. Гаврилишина, 2018. 147 с.

Політична система сучасного суспільства : навчальний посібник / [В. В. Мадіссон, Т. І. Кадлубович, Д. С.Черняк, Н. В. Пархоменко]. К. : КНУТД, 2015. 229 с. URL:

https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2647/3/20150223_Maddison_NP.pdf

Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Західної Європи. Т. 1. Особливості міжінституційних відносин у трикутнику «глава держави–парламент–уряд» та їхні наслідки для політичного процесу : монографія / Анатолій Романюк (наук. ред.), Віталій Литвин. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 456 с. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/WE_Updated.pdf

Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Almond G. A. Comparative Political Systems. 1956. [*The Journal of Politics*. Vol. 18, Num. 3](#) URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.2307/2127255>

Almond G. A. Political Systems and Political Change. *American Behavioral Scientist*. 1963. Vol. 6. Is. 10 URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/000276426300601002>

Finer SE. Almond's Concept of 'The Political System': A Textual Critique. [*Government and Opposition*](#). 01 January 1970. Vol. 5. Is. 1. P. 3 - 21 DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.1970.tb00490.x>

Охарактеризуйте політичну систему України

Особливості формування та еволюції політичної системи України за період незалежності. Структура та ключові характеристики політичної системи України. Особливості функціонування основних інститутів політичної системи в Україні. Основні напрямки розвитку політичної системи України на сучасному етапі.

Рекомендована література

Конституція України від 28 червня 1996 року 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.

Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія політичних систем» Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет ННІМЕВ ім. Б. Гаврилишина, 2018. 147 с.

Дмитренко М. Політична система України: розвиток в умовах глобалізації та інформаційної революції. К. : Знання України, 2008. 543 с.

Політико-правова система України: курс лекцій. навч. посіб. / В. Кириченко та ін. Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. 203 с.

Політична система України за умов глобальних викликів і локальних проблем : зб. матеріалів XXXIV Харків. політол. читань (м. Харків, 21 квітня 2021 р.). Харків : Право, 2021. 284 с.

Політична система сучасного суспільства : навчальний посібник / [В. В. Мадіссон, Т. І. Кадлубович, Д. С. Черняк, Н. В. Пархоменко]. К. : КНУТД, 2015. 229 с.

URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2647/3/20150223_Maddison_NP.pdf

Приходько С. М., Ільченко А. М. Макарець С. В. Політична система України у контексті багатокомпонентних класифікацій. Політикус. 2021. Вип. 5. С. 65-70. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-5.11>

Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Розкрийте суть ідеології лібералізму

Ідейні витоки лібералізму. Значення Великої французької революції у формуванні ліберальних ідей. Основні представники та теоретики лібералізму. Національні різновиди лібералізму. Вплив революцій 1848-1849 років та розвиток ліберальних ідей. Досягнення і обмеження ліберальної політики.

Рекомендована література

Гонтар В., Сторожук С. Лібералізм як модерна ідеологія. *Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія»*. Т. 12. № 2. С. 12-21.

Дорошенко С. Французький лібералізм: принципи та зміст політичної ідеології. 2003.

URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fb400c14-6c1a-46bc-ab35-e7bc470c85e3/content>

Дубовик Н. А. Ліберальна демократія в історичній ретроспективі українського суспільства та сучасні реалії. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2013. № 6 (1). С. 80-83.

Єрмолаєва В. В. Європейські цінності та ідеологія лібералізму: підміна понять. 2018.

URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35948/Yermolaieva%20V.pdf?sequence=1>

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 277-308.

Лібералізм: Антологія 2-ге вид./ Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К. : ВД «Простір», «Смолоскип». 1128 с.

Музика І. В. Ліберальна ідеологія як фактор трансформації сучасного праворозуміння. *Проблеми філософії права*. 2006-2007. Т. IV-V. С. 68-72

Романюк А.С. Політичні доктрини ХХ століття. Навчальний посібник. Л. : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2009. 216 с.

Розкрийте суть ідеології неолібералізму

Криза класичного лібералізму. Його критика з боку консервативних і соціалістичних ідеологів. Теорії конвергенції. Соціальна держава та неолібералізм. Творчість Ф. Фукуяма. Лібералізм і лібертаріанство. Неоліберальні підходи до питань глобального розвитку.

Рекомендована література

Безрук О. О. Неолібералізм: соціально-філософський аспект. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна*. Серія «Теорія культури і філософія науки». 2014. № 1114. С. 20-24.

Іщенко В. Неолібералізм з українською специфікою? 2014. URL: <http://commons.com.ua/neoliberalizm-z-ukrayinskoju-spetsifi>.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 277-308.

Куц Г. М. Неолібералізм: основні ідеї та інтерпретації. 2010. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/46587265.pdf>

Петінова О. Б. Неолібералізм в контексті соціально-філософського осмислення (на прикладі фрайбурзької, англійської, паризької шкіл та лібертаріанства). *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2013. № 6 (4). С. 33-37.

Романюк А.С. Політичні доктрини ХХ століття. Навчальний посібник. Л. : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2009. 216 с.

Фукуяма Ф. Великий крах: людська природа і відновлення соціального порядку /переклад з англ. В. Дмитрук. Львів: Кальварія, 2005. 376 с.

Розкрийте суть ідеології консерватизму

Походження консерватизму. Різновиди консервативної ідеології. Британський консерватизм. Німецький консерватизм. Консерватизм в російській імперії. Еволюція консервативної ідеології. Сучасний неоконсерватизм, тенденції його розвитку в Україні та світі.

Рекомендована література

Гай-Нижник П. Ідеологія сучасних українських консервативних політичних партій (з огляду на програмові засади УНКП та УКП). *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2011. № 3. С. 94-115.

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 277-308.

Консерватизм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К. : Смолоскип, 1998. 598 с.; 2008 788 с.

Лютый Т. В., Ярош О. Ідеологія : матриця ілюзій, дискурсів і влади. Київ : НаУКМА, 2016.

Недюха М., Михайлич О. Ідеологія як критерій класифікації політичних партій. *Політичний менеджмент*. 2006. № 2. С. 45-53.

Панченко Ю. В. Спільне і відмінне в ідеології неоконсерватизму у Великій Британії та США. 2008.
URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/6923>

Романюк А.С. Політичні доктрини ХХ століття. Навчальний посібник. Л. : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2009. 216 с.

Охарактеризуйте український політичний консерватизм В. Липинського

Творчість В. Липинського та її значення. Особливості поглядів Липинського на творення української держави та нації. Ідея класократії та її обґрунтування. Впливи ідей В. Липинського на розвиток національного руху, їх нереалізований потенціал. Місце ідей мислителя в розвитку національної політичної думки.

Рекомендована література

Бульбенюк С. Кратологічні ідеї у політичній спадщині В. Липинського *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2011. № 1. С. 17-20.

Бушанський В. Етико-політичне вчення В'ячеслава Липинського. *Studia Politologica Ucraino-Polona*. 2011. № 1. С. 175-180.

Гордієнко М. Г. Сутність та основні засади концепції української державності В'ячеслава Липинського. URL: <http://dissert.com.ua/contents/17894.html>. 1999.

Гудзенко-Александрук О. Г. В'ячеслав Липинський як ідеолог українського державотворення. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Міжнародні відносини. Луцьк, 2013. 9 (258). С. 9-13.

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 277-308.

Консерватизм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К. : Смолоскип, 1998. С. 196-201; 252-256; 516-527.

Романюк А.С. Політичні доктрини ХХ століття. Навчальний посібник. Л. : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2009. 216 с.

Розкрийте суть ідеології неоконсерватизму (Д. Белл, І. Крістолл)

Причини формування радикального консерватизму в умовах «холодної війни». Причини формування та сутнісні характеристики руху нових правих у США. Доробок І. Крістола. Особливості руху нових правих у Європі та їх соціальна основа. Основні засади неоконсерватизму.

Основні напрями трансформації консерватизму на початку ХХІ ст.

Рекомендована література

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 277-308.

Панченко Ю.В. Спільне і відмінне в ідеології неоконсерватизму у Великій Британії та США. Сумська старовина. 2008. №XXIV. С. 67-74.

<https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/6923/1/Spilne.pdf;jsessionid=87BABA9F77487723F8126D6A0B7A89B0>

Bell Daniel. The End of Ideology // <http://www.writing.upenn.edu/~afilreis/50s/bell-chap13.html>

Kristol Irving. American conservatism 1945-1995 - Thirtieth Anniversary Issue. Public

Interest, Fall, 1995. National affairs. 2023. № 55. P. 80-91. https://www.nationalaffairs.com/public_interest/detail/american-conservatism-1945-1995

Романюк А.С. Політичні доктрини ХХ століття. Навчальний посібник. Л. : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2009. 216 с.

Розкрийте суть ідеології комунізму

Основні етапи ідеології комунізму протягом ХХ ст. Загальні риси, які були властиві різним варіантам комунізму: керівна і спрямовуюча роль комуністичної партії; суспільна власність на засоби виробництва; домінування трудящих класів у суспільстві; планові засади організації та ведення економіки.

Концепція перманентної революції Л. Троцького («Підсумки і перспективи» 1905 р.).

Моделі реалізації комуністичної ідеології: 1) тоталітарний соціалізм (більшовицький або нацистський); 2) демократичний соціалізм.

Аналіз рис, притаманних більшовицькій доктрині (В. Ленін, Л. Троцький, Й. Сталін), з погляду комуністичної ідеології та демократії.

Рекомендована література

Борисенко М. Утопічні уявлення про життя людини в комуністичному суспільстві в ідеології раннього більшовизму URL: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2012/37/articles/0.pdf>

Гордійчук О. Вплив комуністичної ідеології та радянської дійсності на ментальність українців: соціально-філософський аналіз. *Вісник Львівського університету*. Серія філос.-політолог. студії. 2019. Вип. 24. С. 25-31.

Єфіменко Г.Г. Комунізм vs. Українське націєтворення в радянській Україні (1917-1938 рр.): сприяння, поборювання чи вимушене замирення? *Український історичний журнал*. 2012. № 2. С. 114-132.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 277-308.

Маркс К. Зауваження до програми Німецької робітничої партії. Маркс К., Енгельс Ф. *Вибрані твори в 2 т.* Т.1. К., 1955.

Маркс К., Енгельс Ф. Маніфест комуністичної партії. *Вибрані твори в 2 т.* Т.1. К., 1955.

Ленін В.І. Держава і революція. *Повн. збір.тв.* Т. 33.

Недюха М., Михайлич О. Ідеологія як критерій класифікації політичних партій. *Політичний менеджмент.* 2006. № 2. С. 45-53.

Романюк А.С. Політичні доктрини ХХ століття. Навчальний посібник. Л. : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2009. 216 с.

Себайн Г. Д., Торсон Т.Л. Історія політичної думки / Пер. з англ. К. : Основи, 1997. 838 с.

Себайн Г. Д., Торсон Т. Л. Комунізм URL: <http://litopys.org.ua/istpolit/ipd36.htm>

Розкрийте суть ідеології соціал-демократизму

Основні етапи розвитку політичної доктрини соціал-демократії. Характеристика концептуальних відмінностей між доктриною комунізму і соціал-демократією в першій половині ХХ ст. Значення Фабіанського руху у виробленні програм, підходів щодо поступового реформування капіталізму та окреслення власного бачення моделі соціалізму. Формування засад сучасної соціал-демократії Е. Бернштейном та К. Каутським. Розвиток положень реформізму в австромарксизмі О. Бауера та М. Адлера.

Історичні та політичні особливості конституювання соціал-демократії після Другої світової війни. Конгрес Соціалістичного Інтернаціоналу у Франкфурті на Майні, його основні програмні документи, концепція демократичного соціалізму. Творчий доробок У. Беверіджа та Е. Кросленда щодо подальшої трансформації концепції соціалізму. Значення нової програми СДП ФРН, яку прийняли у Бад-Госберзі. Характеристика нових викликів перед соціал-демократією у 90-х роках минулого століття. Е. Гідденс і його бачення нової соціал-демократії.

Рекомендована література

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 277-308.

Романюк А.С. Політичні доктрини ХХ століття. Навчальний посібник. Л. : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2009. 216 с.

Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Л. : «Новий Світ-2000», 2017. 1000 с.

Heywood A. Political Ideologies. An Introduction (3rd edition). Palgrave Macmillan. 2003. 353 p.

Розкрийте теоретичні засади ідеології націоналізму

Поняття націоналізм та наукові дискусії щодо його змісту. Форми націоналізму. Ліберальний націоналізм. Демократичний націоналізм (націонал-демократія). Радикальний націоналізм та його різновиди. Інтегральний націоналізм. Шовінізм. Ідеологія фашизму. Націонал-соціалізм.

Рекомендована література

Nastoyashha K. V. Ідеологія націоналізму – міцний фундамент державотворення чи захисна реакція етнічного організму? *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2016. Т. 19. № 5. С. 53-60.

Гула Р. В., Щурко О. М. Основні теоретичні підходи та характеристики націоналізму як ідеології та суспільно-політичної практики. *Гілея: науковий вісник*. 2013. Вип. 79. С. 273-276.

Донцов Д. Націоналізм. К. : О. М. Стебеляк, 2011. 255 с.

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 277-308.

Ленартович О. Ю. Теоретичні засади українського націоналізму. *Історичні студії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2013. № 9-10. С. 86-92.

Морарь М. В. Націоналізм в ідеології політичних партій. 2022. https://chtyvo.org.ua/authors/Morar_Mykola/Natsionalizm_v_ideolohii_politytsi_ta_praktytsi_politychnykh_partii/

Націоналізм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К. : Смолоскип, 2000. 869 с.

Резнікова Н. В., Панченко В. Г. Методологічні засади економічного націоналізму. *Економіка та держава*. 2017. № 7. С. 4-8.

Романюк А.С. Політичні доктрини ХХ століття. Навчальний посібник. Л. : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2009. 216 с.

Охарактеризуйте український націоналізм М. Міхновського

Життєвий шлях М. Міхновського. «Самостійна Україна», її основні ідеї та значення. Націонал-демократичні ідеали. Революційні погляди М. Міхновського на українську національну справу та їх сприйняття в Наддніпрянській Україні. Політична діяльність Міхновського в 1917-1920-х рр.

Рекомендована література

Балюк В. П., Спірякова С. В., Токміленко О. В. Микола Міхновський – романтик української ідеї.
URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/20646>

Виздрік В. С. Роль Миколи Міхновського у формуванні ідеології українського організованого націоналізму. *Держава та армія*. Л. : Вид-во Нац. ун-ту «Львів. Політехніка». 2008. С. 31-36.

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Націоналізм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К. : Смолоскип, 2000. С. 147-162.

Романюк А.С. Політичні доктрини ХХ століття. Навчальний посібник. Л. : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2009. 216 с.

Тарасенко Л. Б. М. Міхновський як один з основоположників новітнього українського самостійництва. «Апостол української державності». Одеса : ОДУВС, 2019.

Тарасенко Л. Б. Розвиток української національної ідеї в працях М. Міхновського. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. С. 165-168.

Проаналізуйте інтегральний український націоналізм Д. Донцова

Основні віхи еволюції поглядів Д. Донцова. Соціал-демократичний період його творчості. Перехід на самостійницькі позиції. Донцов і СВУ. Еволюція позицій Д. Донцова в часи боротьби за українську державність. Основні ідеї твору «Націоналізм». Інтегральний націоналізм Д. Донцова, його концептуалізація. Пізній Д. Донцов, нові акценти в політичних працях.

Рекомендована література

Зайцев О. Націоналізм як релігія: Приклад Дмитра Донцова та ОУН (1920-1930-ті роки). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Zaitsev_Oleksandr/Natsionalizm_iak_relihiia_pryklad_Dmytra_Dontsova_ta_OUN_1920-1930-ti_roky/

Зайцев О. Український інтегральний націоналізм (1920-ті – 1930-ті роки): Нариси інтелектуальної історії. К. : Критика, 2013.

Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий Світ-2000, 2017. 632 с.

Ковальчук І. В. Михайло Драгоманов і Дмитро Донцов – антиподи української політичної думки. *Актуальні проблеми вітчизняної та світової історії: зб. наук. статей учасників Третіх Всеукраїнських драгоманівських читань молодих істориків*, Київ, 12 березня 2010 р. / [відп. ред. ОВ Потильчак]. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. С. 86-95.

Націоналізм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. К. : Смолоскип, 2000. С. 188-196.

Нос Ю. Дмитро Донцов – представник національно-державницького напрямку в українській політико-правовій думці. *Молодий вчений*. 2022. № 10 (110). С. 30-33.

Романюк А.С. Політичні доктрини ХХ століття. Навчальний посібник. Л. : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2009. 216 с.

Федоренко О. Геополітичні погляди М. Міхновського і Д. Донцова в період Української революції. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України*. 2008. С. 123-129.

Розкрийте поняття та ознаки держави

Поняття держави як політичної організації. Основні ознаки (атрибути) держави: публічна влада, територіальна організація громадян (населення), суверенітет (внутрішній і зовнішній). Зв'язок суверенітету держави з національним і народним суверенітетом. Символіка держави.

Рекомендована література

Конституція України від 28 червня 1996 року 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.

Колодій А. (наук.ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 367-394.

Купрієнко Д. А. Державна територія і державний кордон : навчальний посібник / Д. А. Купрієнко, Ю. А. Дем'янюк, О. В. Діденко. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2014. 256 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. Х. : Консум, 2006. 320 с.

Охарактеризуйте державний устрій (на прикладі сучасної України)

Форми державного устрою, їх види. Унітарна держава її характеристика. Федерація, її основні ознаки. Конфедерація, її основні ознаки. Проблеми співробітництва держав у різних формах їх об'єднання (співдружність, співтовариство тощо) та їх оцінка в аспекті питання про форми державного устрою. Історичний досвід України та його значення для долі самостійної Української держави, для сучасного процесу державотворення.

Рекомендована література

Конституція України від 28 червня 1996 року 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.

Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу : навч. посіб. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, М. К. Орлатого. К. : НАДУ, 2015. 628 с.

Адміністративно-територіальний устрій України. Історія. Сучасність. К. : Секретаріат Кабінету Міністрів України, 2009. 618 с.

Гамбург І. Закріплення моделі політико-територіального устрою в конституціях держав: плюралізм підходів і досвід для України. *Міжнародне право*. 2020. № 4. С. 365-370.

Купрієнко Д. А. Державна територія і державний кордон : навчальний посібник / Д. А. Купрієнко, Ю. А. Дем'янюк, О. В. Діденко. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2014. 256 с.

Рябінін Є. В. Крос-темпоральний аналіз активізації ідей федералізації України. *Політичне життя*. 2020. № 3. С. 25-33. Колодій А. (наук. ред.) Політологія. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 277-308.

Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підруч. Х. : Консум, 2006. 320 с.

Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Охарактеризуйте форму правління держави (на прикладі сучасної України)

Форма державного правління як сукупність інституціональних характеристик організації влади. Різновиди (монархія, республіка), визначальні

ознаки та особливості форм правління. Відносна самостійність форми правління порівняно з іншими властивостями суспільства і держави. Фактори, що впливають на форму правління.

Рекомендована література

Конституція України від 28 червня 1996 року 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.

Бостан С. Форма державного правління: закономірності, тенденції, особливості розвитку. *Право України*. 2014. № 8. С. 27-38.

Галаган Л. Президент у системі влади за різних форм державного правління. *Політичний менеджмент*. 2011. № 4. С. 8-17.

Колодій А. (наук. ред.) *Політологія*. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 395-430.

Мироненко П. В. Форма правління. Політичні трансформації на зламі століть. К. : Вид. Центр «Академія», 2014. 220 с.

Основи демократії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. А. ф. Колодій. Л. Астролябія, 2009. С. 296-413.

Скакун О. Ф. *Теорія держави і права* : підруч. Х. : Консум, 2006. 320 с.

Шляхтун П.П. *Політологія (теорія та історія політичної науки)*: Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Охарактеризуйте демократичний політичний режим (поняття, ознаки, форми демократії)

Докласичні, класичні та новітні концепти демократії, ознаки демократії, пряма та представницька демократія, електоральна (мінімальна) та ліберальна (повна) демократія, концепт «консолідованості» і «консолідації» в аналізі демократії і демократизації, «рейтинг демократії» як інструмент порівняльного аналізу якості демократії у світі. Сучасні форми демократичного врядування. Демократія як політичний режим.

Рекомендована література

Колодій А. (наук.ред.) *Політологія*. Навчальний посібник. К. : Ельга, 2007. С. 395-430.

Ладані В. Консолідація демократії в період системної трансформації: концептуальні засади дослідження. *Грані*. 2014. № 1 (105). С. 69–75. URL: <http://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/286/293>

Литвин В. Концепти „дефектної“ та „вбудованої“ демократії : дефініція та генералізація. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2012. № 6 (62). С. 68–90. URL: http://www.ipiend.gov.ua/img/scholarly/file/nz_62_site_66.pdf

Литвин В. Політичні режими сучасності : інституційні та процесуальні виміри аналізу : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 175–222.

Визначте особливості авторитарного політичного режиму

Автократія (авторитаризм і тоталітаризм) у структурі аналізу політичних режимів, ознаки авторитаризму, класичні та сучасні різновиди авторитарних режимів, «модернізаційний» і «просвітницький» авторитаризм.

Рекомендована література

Литвин В. Політичні режими сучасності : інституційні та процесуальні виміри аналізу : навч. Посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 267-314.

Тимчук О. Політико-правові особливості сучасних авторитарних політичних режимів. *Вісник Запорізького національного університету* : Юридичні науки. 2019. № 2. С. 48-53. URL: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2009/urist-2-2009/files/law-2009-2_8.pdf

Охарактеризуйте тоталітарний політичний режим (поняття, ознаки, класичні форми)

Ідейні витоки тоталітаризму, сутність та причини його виникнення, ознаки тоталітаризму, відмінності авторитаризму та тоталітаризму, різновиди тоталітаризму та відмінності між ними.

Рекомендована література

Арендт Х. Джерела тоталітаризму; пер. з англ. Київ: Дух і літера, 2005. 584 с.

Вансович С. Г. Дискурс тоталітаризму (політологічний аспект). Кам'янець-Подільський, 2008. 200 с.

Калиніна А. О. Виникнення тоталітаризму: умови формування та типологія. *Актуальні проблеми політики*. 2019. Вип. 51. С. 264-272.

Розкрийте етапи формування демократичного режиму в сучасній Україні

Основні етапи становлення політичного режиму в Україні: 1) кінець 1980-х років – 1996 р.; 2) 1996-2005 рр.; 3) 2005-2010 рр.; 4) 2010-2014 рр.; 5) 2014-2019; 6) з 2019 р. Критерії та індикатори демократичного політичного режиму.

Рекомендована література

Мацієвський Ю. Між авторитаризмом і демократією: політичний режим після «помаранчевої революції» URL: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1399>

Основи демократії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. А. ф. Колодій. Л. Астролябія, 2009. С. 296-413.

Фісун О. Українська неопатримоніальна демократія: формування, специфіка та тенденції розвитку. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Питання політології*. 2011. № 984. Вип. 19. С. 45-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPP_2011_984_19_11

Охарактеризуйте поняття, мету та основні підходи до розуміння суті виборів, їх особливості за різних політичних режимів

Місце виборів у політичному процесі. Вибори як спосіб формування органів влади. Інститут представництва в теорії народного суверенітету. Виборчий мандат як основа народного представництва. Концепції політичного представництва (імперативний мандат, фактичне представництво, географічне представництво). Зміст виборів та їх особливості за різних політичних режимів. Вибори як знаряддя політичного маніпулювання. Вибори як інструмент переходу до демократії. Основні підходи до розуміння суті виборів (формалістичний, комунікативний, функціональний).

Рекомендована література

Бучин М. А., Ільницька У. В., Кучма Л. О., Турчин Я. Б. Теорія парламентаризму : навч. посіб. Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л., 2011. 391 с.

Вінникова Н.А. Парадокси політичних рішень в епоху постдемократії монографія. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. С. 140-148 (відкликання).

Климкова І. І., Остапенко М. А. Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.

Вибори та демократія. *Основи демократії*: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. А. ф. Колодій. Л. Астролябія, 2009. С. 483-508.

Політологія. Навчально-методичний комплекс: Підручник: Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. С. 495-499.

Романюк П. В. Вільний мандат як елемент представницької демократії: історико-теоретичні нотатки. *Право та інновації*. 2015. № 3 (11) 2. С. 145-143.

Чепель О.Д. Представницький мандат парламентарів: основні тенденції розвитку. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2010. Вип. 538. Правознавство. С. 53-57. // <http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/538/9.pdf>.

Шаповал В., Шаповал Т. Про сутнісні характеристики народного представництва. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2011. № 2 (21). С. 45-47.

Юрійчук Є. Відкликання як складова імперативного мандату. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*: Зб. наук. ст. Чернівці : Рута, 2007. Т. 15-16. С. 133-137.

Вкажіть функції виборів у політичному процесі

Призначення виборів у суспільстві (Легітимація і стабілізація політичної системи, конкретних інститутів влади. Барометр політичного життя. Визначальна характеристика державного життя та державного режиму. Селекція і рекрутування політичних керівників, еліти. Артикуляція, агрегація та представництво різноманітних інтересів громадян. Контроль над інститутами влади. Політична соціалізація населення. Реалізація народного і національного суверенітету. Створення функціонуючої представницької системи. Забезпечення стабільності, поступовості та наступності існування влади. Формування і вираження суспільної думки. Каналізація політичних конфліктів

у русло їх інституційованого мирного врегулювання. Конституювання опозиції та її підготовка до виконання функцій політичного керівництва).

Роль виборів в умовах диктатури та демократії.

Рекомендована література

Климкова І. І., Остапенко М. А. *Вибори і виборчі системи* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.

Політологія. Навчально-методичний комплекс: Підручник: Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. С. 502-504.

Охарактеризуйте види виборів, поняття «виборча система» та «виборче право»

Види виборів за політичними критеріями оцінки виборів, які проводяться за мажоритарною системою (передбачуваність і конкурентність).

Види виборів за призначенням в суспільстві та правовими критеріями (прямі та непрямі (опосередковані), загальні, часткові, додаткові, національні, регіональні, місцеві (локальні), повторні, чергові, позачергові). Ознаки демократичних виборів. Ознаки легітимних виборів.

Виборча система (в широкому та вузькому розумінні). Виборче право (активне і пасивне).

Рекомендована література

Балабан Р. В. *Теорія виборчої системи*. К. : Либідь. 2007. 112 с.

Бучин М. Індикатори демократичних виборів. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2013. Вип. 25. С. 55-59.

Гончарук В. Демократичність як критерій оцінки виборчих систем. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія*. 2021. 1(4). С. 74-80. <https://doi.org/10.17721/2523-4064.2021/4-7/12>

Климкова І. І., Остапенко М. А. *Вибори і виборчі системи* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.

Розкрийте поняття, класифікацію, зміст і призначення принципів виборів

Поняття та призначення принципів виборів і виборчого права. Загальне виборче право та розширення виборчого корпусу в сучасних умовах. Основні цензи: віковий; осілості; громадянства; майновий; статі; освітній, писемності; релігійні; моральні цензи; несумісності; неможливості обрання. Принцип вільних виборів. Рівне виборче право. Пряме та непряме виборче право. Чесні вибори. Таємне голосування.

Рекомендована література

Загальна декларація прав людини та громадянина, схвалена ООН у 1948 р. ч. 3 ст. 21.

Декларація про критерії вільних і чесних виборів Ради Міжпарламентського Союзу від 26 березня 1994 р. URL: <http://www.elections.ukrinform.com/docs/0008.doc>.

Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: Матеріали Венеціанської комісії, ОБСЄ/БДПЛ, ПАРЕ / За ред. Ю. Ключковського. К. : ФАДА, ЛТД, 2008. 339 с.

Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року № 396-IX // Голос України від 28.12.2019 № 251 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20/print>

Бучин М. Принцип гласних виборів як елемент демократичної політичної системи. *Українська. національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2010. Вип. 22. С. 41-45.

Бучин М. Індикатори демократичних виборів. *Українська. національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2013. Вип. 25. С. 55-59.

Климкова І. І., Остапенко М. А. Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.

Ключковський Ю.Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія. Київ: Ваіте, 2018. 908 с.

Шведа Ю. Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів, 2010. 462 с.

Охарактеризуйте мажоритарну виборчу систему та її основні різновиди

Види виборчих систем. Мажоритарна система відносної більшості. Мажоритарна система абсолютної більшості. Альтернативне голосування. Мажоритарна система кваліфікованої більшості. Система заздалегідь фіксованого відсотка позитивних голосів. Переваги та недоліки мажоритарних систем.

Рекомендована література

Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року № 396-IX // Голос України від 28.12.2019 № 251 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20/print>

Збірник виборчих законів країн Центральної та Східної Європи / Міжнародна фундація виборчих систем (IFES). Вашингтон Д.К., 2006. (Електронний варіант).

Вибори в Європейському Союзі / За ред. Ковриженко Д.С. Лаб. законодавчих ініціатив. К. : ФАФА, ЛТО, 2006. 156 с.

Виборчі системи та їхні політичні наслідки URL: https://studies.in.ua/pravo/dil_5.pdf

Демченко В.Г. Мажоритарна виборча система: порівняльно-правова характеристика. *Молодий вчений*. 2016. № 11(38). С. 292-296. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/11/69.pdf>.

Ковриженко Д., Савелій С., Шипілова Ю., Пашкова Н., Васильченко С. *Виборчі системи з відкритими списками: в пошуках оптимальної моделі для України. Міжнародна фундація виборчих систем в Україні, 2017. 116 с.*

Климкова І. І., Остапенко М. А. *Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.*

Лійпгарт Аренд. *Мажоритарна та консенсусна моделі демократії. Демократія: Антологія / Упоряд. О. Проценко. К.: Смолоскип, 2005. XXVIII+1108 с.*

Сарторі Джованні *Порівняльна конституційна інженерія : Дослідження структур, мотивів і результатів : Пер. з 2-го англ. Вид. АртЕк, 2001. 224 с.*

Таагапера Р., Шугарт М.С. *Описание избирательных систем. Полис: Политические исследования. 1997. № 3. 114-136.*

Уоллерстайн М. *Избирательные системы, партии и политическая стабильность. Полис: Политические исследования. 1992. № 5-6. С. 156-162.*

Розкрийте суть системи пропорційного представництва політичних партій, її переваги та недоліки, методи розподілу мандатів

Суть системи пропорційного представництва політичних партій. *Виборча квота (виборчий метр, виборча частка). Метод виборчих квот при розподілі мандатів (Квота Хейра, квота Друпа, квота Хагенбах-Бішофа, квота Імперіаллі). Додаткові правила розподілу мандатів (Правило найбільшого залишку. Правило найбільшого середнього. Правило найбільшого вибірного числа). Метод дільників (Метод д'Онדה. Метод А.Сент-Лагюе. Данський метод. Метод Імперіаллі) Загороджувальний бар'єр (пункт). З'єднання списків. Зв'язані (жорсткі, закриті) та вільні (гнучкі, відкриті) списки. Преференційне голосування. Панаширування.*

Рекомендована література

Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року № 396-ІХ. *Голос України* від 28.12.2019 № 251 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20/print>

Збірник виборчих законів країн Центральної та Східної Європи / Міжнародна фундація виборчих систем (IFES). Вашингтон Д.К., 2006..

Вибори в Європейському Союзі / За ред. Ковриженко Д.С. Лаб. законодавчих ініціатив. К.: ФАФА, ЛТО, 2006. 156 с.

Климкова І. І., Остапенко М. А. *Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.*

Ковриженко Д., Савелій С., Шипілова Ю., Пашкова Н., Васильченко С. *Виборчі системи з відкритими списками: в пошуках оптимальної моделі для України. Міжнародна фундація виборчих систем в Україні, 2017. 116 с.*

Сарторі Джованні *Порівняльна конституційна інженерія : Дослідження структур, мотивів і результатів : Пер. з 2-го англ. Вид. АртЕк, 2001. 224 с.*

Таагапера Р., Шугарт М.С. *Описание избирательных систем. Полис: Политические исследования. 1997. № 3. 114-136.*

Уоллерстайн М. *Избирательные системы, партии и политическая стабильность. Полис: Политические исследования. 1992. № 5-6. С. 156-162.*

Шведа Ю. Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів, 2010. 462 с.

Охарактеризуйте напівпропорційні та змішані виборчі системи

Система єдиного голосу, що не передається. Можливості прогнозування поведінки електорату. Система обмеженого вотуму. Кумулятивний вотум.

Суть та мета системи єдиного голосу, що не передається.

Змішані виборчі системи. Класифікація змішаних систем (Змішана виборча система з компенсацією мандатів; змішана виборча система без компенсації мандатів; підвиди паралельної виборчої системи). Ефект контамінації.

Рекомендована література

Збірник виборчих законів країн Центральної та Східної Європи / Міжнародна фундація виборчих систем (IFES). Вашингтон Д.К., 2006.

Вибори в Європейському Союзі / За ред. Ковриженко Д.С. Лаб. законодавчих ініціатив. К.: ФАФА, ЛТО, 2006. 156 с.

Ковриженко Д., Савелій С., Шипілова Ю., Пашкова Н., Васильченко С. Виборчі системи з відкритими списками: в пошуках оптимальної моделі для України. Міжнародна фундація виборчих систем в Україні, 2017. 116 с.

Климкова І. І., Остапенко М. А. Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.

Herron E.S., Nishikawa M. Contamination Effects and Number of Parties in Mixed-superproposition Electoral Systems. *Electoral Studies*. Vol. 19. 2001. № 4. URL: <http://www.iq.harvard.edu/blog/sss/archives/27092006contamination.pdf>.

Massicotte L., Blais A. Mixed Electoral Systems: A Conceptual and Empirical Survey. *Electoral Studies*. Vol. 18. 1999. P. 341-366.

Moser Robert G. "Mixed electoral systems and electoral system effects: controlled comparison and cross-national analysis". *Electoral Studies*. Vol. 23(4). 2004. P. 575-599.

Розкрийте поняття виборчого процесу та охарактеризуйте його суб'єкти

Підходи до визначення виборчого процесу (Політико-соціологічний. Політико-правовий). Виборча інженерія та її методи. Поняття виборчого процесу. Складники виборчого процесу (інституційний (стадії); суб'єктивний (суб'єкти та їх поведінка); технологічний (організаційне виконання та технології). Основні етапи (стадії) виборчого процесу. Виборчі округа. одномандатні (уніномінальні); багатомандатні (поліномінальні), плуріномінальні, «вибіркова географія» («вибіркова геометрія»). Виборчі дільниці (територіальні, окружні, дільничні). Виборчі органи. Реєстрація виборців: публічна (обов'язкова), особиста (добровільна). Списки виборців. Висування кандидатів: самовисування, висунення групами виборців, висунення політичними партіями чи іншими громадськими об'єднаннями. Агітаційна кампанія. Фінансування виборчої кампанії кандидатів; приватні пожертвування

партіям і кандидатам; звіти про джерела надходжень та витрат виборчих фондів, виборчі комітети. Голосування. Голосування виборчими бюлетенями, голосування за допомогою спеціальних машин; голосування виборців, які в день виборів не перебувають на місці свого постійного проживання, голосування за допомогою електронних засобів, електронне голосування. Підрахунок голосів та встановлення результатів виборів. Контроль за дотриманням законів при виборчих процесах. Відповідальність за виборчі порушення. Спеціальні комісії (мандатні та ін.); спеціальні контрольні органи.

Рекомендована література

Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року № 396-IX. *Голос України* від 28.12.2019 № 251 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20/print>

Європейський демократичний доробок у галузі виборчого права: Матеріали Венеціанської комісії, ОБСЄ/БДПЛ, ПАРЄ / За ред. Ю. Ключковського. К. : ФАДА, ЛТД, 2008. 339 с.

Волошенюк Н. М. Обмеження ведення передвиборної агітації на парламентських виборах у сучасній конституційно-правовій практиці України та зарубіжних держав. *Порівняльно-аналітичне право* – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 2019. № 5. С. 60-64.

Климкова І. І., Остапенко М. А. *Вибори і виборчі системи* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.

Ключковський Ю.Б. *Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія.* Київ: Ваїте, 2018. 908 с.

Ясочко Ю.О. *Передвиборна агітація та політична реклама: поняття, співвідношення, порівняльно-правовий аналіз.* *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України.* Серія : Право. 2014. Вип. 197(1). С. 27–32.

Шевченко Т. *Європейські стандарти висвітлення виборчих кампаній та доступу кандидатів до ЗМІ.* *Віче.* 2012. № 20. С. 26–28.

Волошенюк Н. М. *Співвідношення передвиборної агітації з політичною і соціальною рекламою.* *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького.* Серія Право. 2019. №. 8 (20). С. 105-111.

Кожемякін П.Г. *Виборче право зарубіжних країн: Навчальний посібник.* Дніпропетровськ : Оксамит-Текс, 2006. 328 с.

Чайковський Б. *Політологічний аналіз виборчого процесу.* *Політичний менеджмент.* 2007. № 2. С. 68-76.

Коваленко М. Г. *Моделі формування списків виборців.* *Право та інноваційне суспільство.* 2015. No 1 (4). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/kovalenko.pdf>.

Охарактеризуйте програмування й організацію соціологічного дослідження

Соціологічне дослідження: поняття, функції, види. Пізнавальна, методологічна, практична, інформаційна, управлінська функції соціологічних досліджень, їх реалізація в сучасному українському суспільстві. Завдання і особливості етапів підготовки, збору, обробки, аналізу інформації та підготовки наукового звіту. Види соціологічних досліджень за метою, глибиною аналізу, методами, що застосовують для збирання інформації, затратами часу, типом відносин між замовником і виконавцем, способом дослідження (у статистиці чи динаміці), сферою дослідження, системою вибору одиниць об'єкта дослідження та їх особливості. Програма соціологічного дослідження та її компоненти. Мета і завдання соціологічного дослідження. Теоретична та емпірична інтерпретація понять. Вироблення і перевірка робочих гіпотез. Розробка стратегічного плану дослідження. Вибірка, генеральна сукупність, вибіркова сукупність, одиниця відбору, одиниця спостереження, репрезентативність, помилка репрезентативності у соціологічному дослідженні. Типи вибірок за методом (ймовірнісний, цілеспрямований, стихійний) відбору одиниць дослідження.

Рекомендована література

Балановський Я.М. Соціологія: організація емпіричного дослідження. Умань: Візаві, 2019. 470 с.

Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених ; консультант-рецензент Володимир Паніотто. К. : Дух і Літера, 2015. 380 с.

Вербець В.В. Методологія та методика соціологічного дослідження: Навчально-методичний посібник. Рівне : РДГУ: Інститут соціальних досліджень, 2008. 231 с.

Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. К. : Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.

Мазурик О., Єрескова Т., Никифорова Н. Методологія та методи соціологічних досліджень. Донецьк : Східний видавничий дім, 2011. 232 с.

Паніна Н.В., Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій / 2-е видання, доповнене. К., 2007. 320 с.

Підходи до класового аналізу / За ред. Е.О.Райта; переклад з англ. О.Симончук. К. : Інститут соціології НАН України, 2019. 287 с.

Шевчук С.П. Організація та методика соціологічних досліджень: навчальний посібник. Миколаїв : ММПРЛ «Україна», Атол, 2010. 228 с.

Ярмак О.В. Методи збору та аналізу соціологічної інформації. Київ: б.в., 2010. 133 с.

Особливості вивчення громадської думки в політичному процесі

Громадська думка як стан суспільної свідомості. Ціннісні орієнтації, уявлення, оцінки, установки, знання, вольові та емоційні складники в структурі

громадської думки. Параметри та характеристики громадської думки. Носії та виразники громадської думки. Функції громадської думки: діагностично-оціночна, інформаційна, виховна та управлінська. Основні механізми формування громадської думки: сприйняття інформації (через мас-медіа, повсякденне спілкування); обмін інформацією між індивідами; формування відповідної думки групи індивідів, висновків та оцінок щодо наявної інформації; обмін інформацією між суспільними групами і формування загальної громадської думки. Свідоме і стихійне в процесі формування громадської думки.

Рекомендована література

Багмет М. О. Громадська думка як соціальний феномен: аналіз теоретико-методологічних підходів. *Наукові праці ЧДУ ім. П. Могили*. Соціологія. 2008. Том 103. №90. С. 57 – 60.

Багмет М. О. Роль громадської думки у демократизації суспільних відносин. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. Київ ; Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. Вип. 16. С. 138–143

Візниця Ю. В. Громадська думка як суб'єкт соціального контролю. *Соціальні технології*. К., 2012. №53.

Габермас Ю. Структурні перетворення в сфері відкритості. Львів : Літопис, 2000. 318 с.

Громадська думка : теоретичні та методичні проблеми дослідження / За ред. В. Л. Осовського. К.: Інститут соціології, 2001. 167 с.

Левада Ю. Людина, натовп та маса в громадській думці. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2005. № 1–2. С.80–92.

Мак-Комбс Максвел. Встановлення пріоритетів: масмедіа та громадська думка / Максвел Мак-Комбс ; Маріанна Давиденко [пер. з англ.]. К. : К.І.С., 2007. 256 с.

Методологія досліджень мас-медіа: робоча книга (handbook) / за заг. ред. К. Г. Сиріньок-Долгарьової. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 156 с.

Орбан-Лембрик Л. Особливості формування громадської думки. *Соціальна психологія*. 2004. № 2 (4). С. 77-89

Осовський В.Л. Проблема ідентифікації громадської думки. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 1998. № 1/2. С. 36-52

Осовський В.Л. Громадська думка: спроба соціологічної інтерпретації. К.: Інститут соціології НАНУ, 1999. 137 с.

Руженко Л. Громадська думка як чинник розвитку держави. URL :<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7951/%D0%A0%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Розкрийте методологію та методику вивчення громадської думки в політичному процесі

Характеристика основних етапів і стадій дослідження громадської думки. Основні функції дослідження громадської думки. Типологія дослідження громадської думки. Ключові ознаки фундаментального і прикладного, теоретичного і емпіричного, методологічного і методичного дослідження

громадської думки. Характер розвідувального, описового і аналітичного дослідження громадської думки. Монографічне, разове, повторне і моніторингове дослідження громадської думки. Специфіка суцільного, вибіркового і змішаного дослідження громадської думки. Зміст стратегій соціологічного дослідження громадської думки. Типологія стратегій дослідження громадської думки. Принцип доповнювальності стратегій в контексті дослідження громадської думки.

Рекомендована література

Вербець В.В. Методологія та методика соціологічного дослідження: Навчально-методичний посібник. Рівне : РДГУ: Інститут соціальних досліджень, 2008. 231 с.

Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.

Мазурик О., Єрескова Т., Никифоренко Н. Методологія та методи соціологічних досліджень. Донецьк : Східний видавничий дім, 2011. 232 с.

Методологія досліджень мас-медіа: робоча книга (handbook) / за заг. ред. К. Г. СіріньокДолгарьової. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 156 с.

Паніна Н.В., Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій / 2-е видання, доповнене. К., 2007. 320 с.

Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: підручник. Київ : Києво-Могилянська академія, 2017. 342 с.

Шевчук С.П. Організація та методика соціологічних досліджень: навчальний посібник. Миколаїв : ММІРЛ «Україна», Атол, 2010. 228 с.

Охарактеризуйте кількісні та якісні методи вивчення громадської думки в політологічних дослідженнях

Поняття про методи дослідження громадської думки. Взаємозумовленість і взаємозв'язок наукових методів дослідження громадської думки. Теоретичні та емпіричні, загальні та конкретні, кількісні та якісні методи наукового дослідження громадської думки. Поняття процесу програмування дослідження громадської думки. Сутність, структура та функції програми дослідження громадської думки. Включене спостереження як метод вивчення громадської думки. Аналіз документів у системі інструментарію вивчення громадської думки. Метод опитування в системі інструментів вивчення громадської думки. Глибинне інтерв'ю як метод вивчення громадської думки. Методика проведення фокус-групових досліджень. Експертне опитування в системі інструментарію вивчення громадської думки. Відомості про технологію обробки і аналізу соціологічних даних у процесі вивчення громадської думки.

Рекомендована література

Белановський С.А. Метод фокус-груп. URL : <http://www.management.com.ua/marketing/mark053.html>

Вибіркове спостереження: Термінологічний словник. К. : НТК статистичних досліджень, 2004. 140 с.

Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022. 405 с.

Костенко Н.В., Іванов В.Ф. Досвід контент-аналізу. Моделі та практики. Київ, 2003.

Левада Ю. Людина, натовп та маса в громадській думці. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2005. № 1-2. С.80-92.

Методологія досліджень мас-медіа: робоча книга (handbook) / за заг. ред. К. Г. Сіріньок-Долгарьової. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 156 с.

Оссовський В.Л. Проблема ідентифікації громадської думки. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 1998. № 1/2. С.36–52

Оссовський В.Л. Громадська думка: спроба соціологічної інтерпретації. К. : Інститут соціології НАНУ, 1999. 137с.

Паніна Н.В., Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій / 2-е видання, доповнене. К., 2007. 320 с.

Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування: підручник. Київ : Києво-Могилянська академія, 2017. 342 с.

Паніотто В.І. Статистичний аналіз соціологічних даних. У співав. з В.С. Максименко, Н.М.Харченко. Київ: Видавничий дім «КМ Академія», 2004. 270 с.

Суїменко Є. І. Анкетне опитування: мистецтво ставити запитання. URL: http://i-soc.com.ua/school/suimenko_ank.pdf.

Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник / За заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К., Іванова В. К. : Кондор, 2018. 256 с.

Якісні дослідження в соціологічних практиках: навчальний посібник / За ред. Н. Костенко, Л. Скокової. К. : Інститут соціології НАНУ, 2009. 400 с.

Дайте визначення поняття «громадянське суспільство», охарактеризуйте його структуру та визначте основні ознаки

Поняття громадянського суспільства. Умови існування громадянського суспільства. Структурні елементи громадянського суспільства (особистість – громадянин, сім'я – первісна група, бригада робітників – вторинна група, зацікавлені групи – наукові, професійні та інші об'єднання, організації, асоціації, в тому числі політичні партії, церква, медіа, місцеве самоврядування і т. ін.). Основні ознаки громадянського суспільства (відокремлена від держави структура суспільства, сфера вільної реалізації безпосередніх та різноманітних інтересів людини, свобода особистості, плюралізм, багатство соціальних ініціатив, саморегулювання й самоврядування та ін.). Зміст функцій громадянського суспільства: захисної, контролюючої, реалізації економічних, соціальних, етнонаціональних, культурних, релігійних, екологічних та інших громадських інтересів та потреб, гаранта пріоритетності громадянських прав порівняно з державними законами та ін. Проблеми розвитку громадянського

суспільства. Основні виміри громадянського суспільства (національний, політичний, правовий, економічний, релігійний та ін.).

Рекомендована література

Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник. За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, вид. 11-е, доп. і перероб. К. : 2016. 48 с.

Бельська Т. В. Глобальне громадянське суспільство: сутність, генеза та вплив на державну політику України : монографія. К. : Вид-во "ВАДНД", 2016. 300 с.

Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство / Пер. з нім. А. Онишко; [Ред. М. Прихода]. Львів: Літопис, 2000. 317 с.

Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації : аналіт. доп. / [Яблонський В. М., Бекешкіна І. Е., Гелетій М. М. та ін.] ; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. К. : 2019, НІСД, 112 с.

Громадянське суспільство: історія та сучасність / за ред. Т. В. Розової. Одеса : Юрид. л-ра, 2010. 342 с.

Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2013. 536 с.

Демократія: від теорії до практики. Підручник курсу. / за ред. д-р Грір Берроуз. Видання друге, доповнене. Міжнародна фундація виборчих систем. 2019. 290 с.

Імперативи формування громадянського суспільства в умовах модернізації державного управління в Україні: головні виміри та виклики : кол. моногр. / Л. В. Гонюкова, Є. І. Таран, О. М. Петроє та ін. К : НАДУ, 2018. 288 с.

Кін Д. Громадянське суспільство: Старі образи, нове бачення / [Пер. з англ. О. Гриценко]. К. : К.І.С. : Аналіт. дослідн. центр «АНОД», 2000. 191 с.

Основи громадянського суспільства та політичних знань : навч. посіб. / В. І. Бортніков, О. Б. Ярош, С. О. Байрак та ін. ; за заг. ред. проф. В. І. Бортнікова. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 456 с.

Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О.М. Балакірева, Т.В. Бельська [та ін.]; за ред. О.А. Корнієвського. К. : НІСД, 2016. 72 с.

Степаненко В. П. Громадянське суспільство: дискурси і практики. К : Інститут соціології НАН України, 2015. 420 с.

Проаналізуйте особливості взаємодії органів влади з інститутами громадянського суспільства

Багатоманітність організаційно-правових форм громадських об'єднань. Сучасні форми самоорганізації населення та їх взаємодія з державою. «Третій сектор» як мережа неурядових неприбуткових суспільно-громадських асоціацій та об'єднань громадян. Критерії класифікації громадських об'єднань. Основні напрями діяльності неурядового сектору як альтернативи державній владі.

Тенденції інституціоналізації та проблеми функціонування недержавних організацій в Україні. Організаційні та правові форми взаємодії структур громадянського суспільства і держави – від індивідуального обміну до контрольних повноважень. Ініціатива та зацікавленість. Причини і цілі взаємодії в різних сферах – регулювання й управління різними соціальними сферами, інвестиційний бізнес, культура, наука, освіта. Концепція соціального партнерства. Специфіка взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами влади. Система міжсекторального партнерства. Моделі взаємодії між владою та громадянським суспільством. Форми взаємодії інститутів громадянського суспільства зі структурами влади. Інструменти взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами державної влади. Проблеми співпраці інститутів громадянського суспільства з органами влади. Особливості функціонування системи громадського контролю. Громадська експертиза.

Рекомендована література

Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-ІХ
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Сурміна, А. Михненко ; авт. кол.: Ю. Сурмін, А. Михненко, Т. Крушельницька та ін. Київ : НАДУ, 2011. 388 с.

Месюк М. Взаємодія інститутів влади та громадянського суспільства в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 8. С. 87-93

Михненко А., Кравченко С., Пантелейчук І. та ін. Суспільство та влада: механізми взаємодії : навчально-методичні матеріали для слухачів дисципліни «Механізми взаємодії суспільства і влади». Київ : НАДУ, 2013. 80 с.

Мушенок В.В., Ніколаєва Л.В. Принципи здійснення громадського контролю за діяльністю публічної адміністрації в законодавстві України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», серія: «Юридичні науки». 2022. № 7.

Самара С.Г. Сутність та характерні особливості взаємодії Кабінету Міністрів України з місцевими державними адміністраціями. *East European Science Journal*. 2016. № 11. Ч. 3. С. 93-97.

Славна О. Громадянське суспільство як основа розвитку правової держави в контексті конституційної реформи. *Інтернаука*. Серія: Юридичні науки. 2017. № 1. С. 16–19.

Цікул І. Комунікативна взаємодія органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства: форми, методи, принципи, моделі, механізми та напрями. *Ефективна комунікація органів публічного управління та інститутів громадянського суспільства: механізми, кращі практики та досвід імплементації* : інформаційний збірник / уклад. Ярмистий М. В., Грищенко А. В. Чернівці : «Букрек», 2018. С. 29-43.

Цікул І. Стратегії взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами місцевого самоврядування. *Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Чернівці, 14 травня 2019 року. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. С. 88-91

Шайгородський Ю., Андрійчук Т., Дідух А. та ін. Влада і суспільство: діалог через громадські ради : монографія. Київ, 2011. 148 с.

Шаульська Г.М. Громадськість як індикатор системи державного управління та громадянського суспільства. Public as indicator of the system of state administration and civil society. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2017. № 1 (8). С. 70-74.

Розкрийте зміст поняття «засоби масової інформації» та проаналізуйте функції сучасних ЗМІ

ЗМІ як періодичні друковані видання та інші форми розповсюдження інформації, спрямовані на охоплення необмеженого кола осіб, соціальних груп, держав тощо з метою оперативного інформування їх про події і явища в світі, конкретній країні, певному регіоні; а також на виконання спеціальних соціальних функцій. Структура ЗМІ: преса, телебачення, радіо, Internet. Загальні функції ЗМІ: гносеологічна, контролю та спостереження за діями влади, політичної соціалізації, формування громадянськості, формування культури населення. Специфічні функції ЗМІ: «редагування», аксіологічна. Особливості діяльності ЗМІ в умовах воєнного стану.

Рекомендована література

Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

Абетка політична. Засоби масової інформації і політика: навчальний посібник. За наук. ред. д. наук держ. упр. О. В. Радченка. Київ. : Вид-во «Березовська», 2016. 48 с.

Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. К. : Видавничий центр «Просвіта», 2008. 260 с.

Засоби масової інформації. URL: <https://politologia-rdgu.rv.ua/images/school/t11.pdf>

Зелинский С. А. Манипуляция массами и психоанализ. СПб. : Издательско-Торговый Дом «Скифия», 2008. 248 с.

Михайлин І. Л. Основи журналістики: підручник [для студ. вищ. навч. закл.] 5-те вид., переробл. та доп. К. : Центр учбової л-ри, 2011. 494 с.

Засоби масової інформації : професійні стандарти, етика та законодавчі норми: наук. видання / Укл. : Петрів Т., Сафаров А., Сюмар В., Чекмишев О. К. : Нічлава, 2006. 100 с.

Панченко О. А. Засоби масової комунікації як платформа державної інформаційної політики URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/4.pdf
http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2020/4.pdf

Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

Торяник В.М. Інформаційна безпека як складова національної безпеки держави, роль ЗМІ в забезпеченні інформаційного суверенітету України. *Право і суспільство*. 2016. No2. с. 151-156.

Штрмайер Г. Політика і мас-медіа [пер. з нім. А. Орган]. К. : Києво-Могилянська академія, 2008. 303 с.

Проаналізуйте сучасні технології політичного маніпулювання у ЗМІ

Є ряд визначень терміну «маніпулювання». Серед них: маніпулювання це вид психологічного впливу, майстерне виконання якого призводить до прихованого збудження у іншої людини намірів, які не збігаються з її актуально існуючими бажаннями. Загальна технологія маніпулювання ґрунтується на спробі впровадити у масову свідомість соціально-політичні міфи ілюзорні ідеї, що утверджують певні цінності і норми та сприймаються переважно на віру, без раціонального, критичного осмислення. Оскільки ЗМІ мають справу з інформацією, то, відповідно, саме контроль за інформацією дає їм змогу маніпулювати масовою свідомістю. А саме, інформацію можна спотворити за допомогою неповної, односторонньої подачі; сфабрикувати, видавши інспіровану інформацію за реальну; відредагувати, додавши власні домисли та коментарі; інтерпретувати у вигідному для маніпулятора світлі; вибірково навести факти в залежності від своєї позиції; подати неточну цитату, вириваючи її із контексту, внаслідок чого вона змінює свій зміст тощо. Досліджуючи різні форми й методи сучасного політичного маніпулювання, американський учений Роберт Гудін виділяє дві головні моделі маніпулювання “раціональну” й “психологічну”. Також варто виділити поширені прийоми маніпулювання, які використовуються у ЗМІ, зокрема використання стереотипів, повтор інформації створення асоціацій тощо.

Рекомендована література

Абетка політична. Засоби масової інформації і політика: навчальний посібник. За наук. ред. д. наук держ. упр. О. В. Радченка. Київ. : Вид-во «Березовська», 2016. 48 с.

Демяненко Б. Українські ЗМІ в конструюванні політичної реальності і віртуалізації політичного процесу (агресивні технології). Наукові записки ІІІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. Вип. 47. С. 367-278. URL: https://iipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/demianenko_ukrainski-1.pdf

Засоби масової інформації : професійні стандарти, етика та законодавчі норми: наук. видання / Укл. : Петрів Т., Сафаров А., Сюмар В., Чекмишев О. К. : Нічлава, 2006. 100 с.

Мартиненко І. О. Сучасні медіа-маніпуляції: механізми та інструменти протидії URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjg1MbAjZP_AhWSjYsKHQurCDYQFnoECBEQAQ&url=https%3A%2F%2Fjarch.donnu.edu.ua%2Farticle%2Fview%2F11693%2F11568&usg=AOvVaw0YiWlI3_59eUm6RxRIyfCc

Михайлин І. Л. Основи журналістики: підручник [для студ. вищ. навч. закл.] 5-те вид., переробл. та доп. К. : Центр учбової л-ри, 2011. 494 с.

Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-ІХ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> ст. 124.

Різун В. В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. К. : Видавничий центр «Просвіта», 2008. 260 с.

Штротмайер Г. Політика і мас-медіа [пер. з нім. А. Орган]. К. : Києво-Могилянська академія, 2008. 303 с.

Розкрийте особливості походження та основні етапи розвитку політичних партій

Основні підходи до пояснення виникнення феномену політичних партій. Протопартії античності, як прообраз сучасних партій. Емотивістська концепція політичних партій. Континентально-європейський підхід до розуміння виникнення політичних партій. Виникнення перших політичних партій у Франції та Англії. Особливості розвитку поглядів на місце політичних партій в політичній думці Англії. Е. Берк про політичні партії. Підхід В. Хасбаха до розуміння політичних партій. Сутність політичних партій у поглядах М. Вебера. Особливості розвитку політичних партій та формування партійної системи США.

Рекомендована література

- Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму К. : Основи, 1994.
- Вебер М. Соціологія. Загально-історичні аналізи. Політика. /Пер. з нім. І.О.Погорілий. К. : Основи, 1998. С. 173-191.
- Carter N., Keith D., Sindre G., Vasilopoulou S. The Routledge Handbook of Political Parties (Routledge International Handbooks). Routledge, 2023. 509 p.
- Katz R. (ed.), Crotty W. (ed.). Handbook of Party Politics. SAGE Publications, 2005. 565 p.
- Примуш М. В. Політичні партії: історія та теорія: Навч. посібн. Київ, 2008.
- Примуш М. Демократія і політичні партії. *Віче*. 2000. № 10. С. 134-144.
- Шведа Ю. Теорія політичних партій і партійних систем. Львів : ЦПД, 2003. 325 с.

Розкрийте сутність основних теорій виникнення політичних партій

Партії внутрішнього та зовнішнього походження в теорії М. Дюверже. Типологія партій залежно від походження за М. Дюверже. Концепція розвитку політичних партій за С. Рокканом та С. Ліпсетом. Партії «нової політики» в концепції Р. Далтона. Теорія виникнення картельних партій за Р. Кацом та П. Меїром. Особливості інституціоналізації політичних партій за К. Джандою. Фактори інституціоналізації політичних партій за Р. Роузом та Т. Макі. Чинники виникнення та інституціоналізації політичних партій за А. Панеб'янко.

Рекомендована література

- Carter N., Keith D., Sindre G., Vasilopoulou S. The Routledge Handbook of Political Parties (Routledge International Handbooks). Routledge, 2023. 509 p.
- Katz R. (ed.), Crotty W. (ed.). Handbook of Party Politics. SAGE Publications, 2005. 565 p.
- Katz R., Mair P. Changing models of party organization and party democracy: The emergence of the cartel party. *Party Politics*. 1995. 1(1). P. 5-28.
- Примуш М. В. Політичні партії: історія та теорія: Навч. посібн. Київ, 2008. 416 с.
- Примуш М. Демократія і політичні партії. *Віче*. 2000. № 10. С. 134-144.

Шведа Ю. Теорія політичних партій і партійних систем. Львів : ЦПД, 2003. 325 с.

Висвітліть основні теоретичні підходи до визначення партійної системи

Формування концепту партійна система. Основні підходи до розуміння партійна система та їхній вплив на розробку класифікацій. Кількісні та якісні підходи до розуміння партійних систем. Сутність партійної системи у вченні З. Ньюмена. Є. Вятр про партійну систему як сукупність відносин між політичними партіями. Е. Каак та А. Ковтнер про критерії приналежних до партійної системи політичних партій. Підходи до розуміння партійних систем без урахування ступеня інституціоналізації політичних партій. Спроби пошуку оптимального підходу до розуміння партійних систем.

Рекомендована література

Carter N., Keith D., Sindre G., Vasilopoulou S. The Routledge Handbook of Political Parties (Routledge International Handbooks). Routledge, 2023. 509 p.

Katz R. (ed.), Crotty W. (ed.). Handbook of Party Politics. SAGE Publications, 2005. 565 p.

Примуш М. В. Політичні партії: історія та теорія: Навч. посібн. Київ, 2008. 416 с.

Шведа Ю. Теорія політичних партій і партійних систем. Львів : ЦПД, 2003. 325 с.

Охарактеризуйте типологію партійних систем Дж. Сарторі

Критерії типологізації партійних систем за Дж. Сарторі. Методологічні основи класифікації партійних систем за Дж. Сарторі. Однопартійні та двопартійні системи у класифікації Дж. Сарторі. Відмінність між партійною системою з партією, що здійснює гегемонію та партійною системою з домінуючою партією. Багатопартійні системи у класифікації Дж. Сарторі. Спільні та відмінні риси партійної системи поміркованого плюралізму та системи крайнього (поляризованого) плюралізму. Атомізована партійна система у класифікації партійних систем Дж. Сарторі. Значення типології партійних систем Дж. Сарторі у розвитку партіології.

Рекомендована література

Carter N., Keith D., Sindre G., Vasilopoulou S. The Routledge Handbook of Political Parties (Routledge International Handbooks). Routledge, 2023. 509 p.

Katz R. (ed.), Crotty W. (ed.). Handbook of Party Politics. SAGE Publications, 2005. 565 p.

Sartori G. Parties and Party System: A Framework for Analysis. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1976. P. ix.

Примуш М. В. Політичні партії: історія та теорія: Навч. посібн. Київ, 2008. 416 с.

Шведа Ю. Теорія політичних партій і партійних систем. Львів : ЦПД, 2003. 325 с.

Охарактеризуйте типологію партійних систем М. Дюверже та її еволюцію

Особливості та характерні риси однопартійної, двопартійної та багатопартійної систем у типології М. Дюверже. Критика та вдосконалення типології партійних систем М. Дюверже. Сутність «досконалої» двопартійної системи Ж. Шарло. Класифікація партійних систем Л. Етстайна. Відмінність між поняттями багатопартійність, багатопартійна політична система та система політичних партій. Історичні та національно-культурні фактори впливу на партійну систему у працях М. Дюверже.

Рекомендована література

Carter N., Keith D., Sindre G., Vasilopoulou S. The Routledge Handbook of Political Parties (Routledge International Handbooks). Routledge, 2023. 509 p.

Duverger M. Political Parties. New York: Wiley, 1954.

Katz R. (ed.), Crotty W. (ed.). Handbook of Party Politics. SAGE Publications, 2005. 565 p.

Шведа Ю. Теорія політичних партій і партійних систем. Львів : ЦПД, 2003. 325 с.

Політичні партії. Енциклопедичний словник. Львів : Астролябія. 2005. 488 с.

Проаналізуйте партійну систему сучасної України

Передумови формування політичних партій в Україні у 1980-х роках. Охарактеризуйте основні етапи та фактори впливу на партійну систему України. Розкрийте роль вибору виборчої системи на розвиток партійної системи України. Фрагментація партійної системи України: динаміка зміни та фактори впливу. Рівень довіри до політичних партій України як визначальний фактор розвитку партійної системи України. Кількісні показники розвитку партійної системи України. Охарактеризуйте сучасні тенденції сприяння та стримування розвитку партійної системи України.

Рекомендована література

Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 р. №2365-III зі змінами від 21.12.2017 : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14p>.

Літвін Л. А. Подолання олігархізації політичних партій як індикатор реалізації національних інтересів України. *Політичне життя*. 2018. № 4. DOI 10.31558/2519-2949.2018.4.3

Молочко П. Вплив національних та «регіональних» партій на структурування партійної системи України: на прикладі Чернівецької області. *Політичні партії і вибори: українські та світові практики: зб.ст. і тез за результатами міжнародної наукової конференції «Малі політичні партії та*

актори у політичному процесі на регіональному та локальному (субнаціональному) рівнях : Україна і світ» – шостої у рамках серії міжнародних конференцій кафедри політології «Політичні партії і вибори : українські та світові практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 26–27 листопада 2021 року / [за ред. Анатолія Романюка і Віталія Литвина]. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. Вип. 6. С. 78-87.

Молочко П. Інституціональні особливості функціонування та діяльності політичних партій в Україні. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2017. №33-34. С. 292-301. <https://doi.org/10.31861/mhpi2016.33-34.292-301>

Молочко П. Нормативно-правове забезпечення діяльності політичних партій України: недоліки та прогалини законодавства. *Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Чернівці, 28 червня 2022 року*. Чернівці: Технодрук, 2022. 33-36.

Примуш М. В. Політичні партії: історія та теорія: Навч. посібн. Київ, 2008. 416 с.

Романюк А. Внутрішньопартійна демократія як чинник розвитку та оцінки політичних партій України. *Вісник Львівського університету*. Серія філософ.-політолог. студії. 2018. Вип. 18. С. 364-372.

Шведа Ю. Теорія політичних партій і партійних систем. Львів : ЦПД, 2003. 325 с.

Розкрийте суть теорії картельних партій (Р. Кац і П. Меїр)

Розкрийте передумови формування теорії картельних партій Р. Каца та П. Меїра. Охарактеризуйте суть та зміст основних положень теорії картельних партій. Значення державного фінансування діяльності політичних партій у картелізації партійної системи. Еволюція теорії картельних партій у працях Р. Каца та П. Меїра. Вплив теорії картельних партій на розвиток партіології. Критика теорії картельних партій. Вдосконалення та подальший розвиток теорії картельних партій у працях С. Скероу, Т. Погунтке та І. ван Бізен. Застосування теорії картельних партій у дослідженні партійної системи України.

Рекомендована література

Carter N., Keith D., Sindre G., Vasilopoulou S. *The Routledge Handbook of Political Parties* (Routledge International Handbooks). Routledge, 2023. 509 p.

Katz R. (ed.), Crotty W. (ed.). *Handbook of Party Politics*. SAGE Publications, 2005. 565 p.

Katz R., Mair P. Changing models of party organization and party democracy: The emergence of the cartel party. *Party Politics*. 1995. 1(1). P. 5-28.

Katz R., Mair P. The ascendancy of the party in public office: Party organizational change in twentieth-century democracies, in R. Gunther, J. Montero, and J. Linz (eds), *Political Parties. Old Concepts and New Challenges*. Oxford : Oxford University Press, 2002. P. 113-35.

Katz R. S. The problem of candidate selection and models of party democracy. *Party Politics*. 2001. 7. P. 277-296.

З'ясуйте причини та наслідки формування теорії всеохоплюючих партій О. Кірххаймера

Передумови формування теорії всеохоплюючих партій О. Кірххаймера. Роль послаблення ідеологій у формуванні теорії О. Кірххаймера. Сутність теорії всеохоплюючих партій. Зміна структурної моделі політичної партії у теорії О. Кірххаймера. Вплив теорії всеохоплюючих партій на розвиток партійних систем. Вплив теорії всеохоплюючих партій на розвиток теоретико-методологічної бази сучасної партології. Критика та розвиток теорії всеохоплюючих партій О. Кірххаймера у працях науковців.

Рекомендована література

Carter N., Keith D., Sindre G., Vasilopoulou S. *The Routledge Handbook of Political Parties* (Routledge International Handbooks). Routledge, 2023. 509 p.

Katz R. (ed.), Crotty W. (ed.). *Handbook of Party Politics*. SAGE Publications, 2005. 565 p.

Katz R.S. and Mair P. (1996) 'Cadre, catch-all or cartel? A rejoinder', *Party Politics*, 2(4): 525-34.

Kirchheimer, O. The transformation of the Western European party system, in *LaPalombara, J. and Weiner, M. (eds.) Political parties and political development*. Princeton: Princeton University Press, 1966. P. 177-201.

Wolinetz S. Beyond the catch-all party: Approaches to the study of parties and party organization in contemporary democracies, in *Gunther, R., Montero, J.R. and Linz, J. (eds.) Political parties: Old concepts and new challenges*. Oxford : Oxford University Press, 2002. P. 136-165.

Охарактеризуйте особливості формування концепції політичної культури в політичній науці

Історичні чинники формування концепції політичної культури в зарубіжній політичній науці.

Теорія соціальної дії Т. Парсонса як методологічна основа концепції політичної культури Г. Алмонда та С. Верби. Емпірична основа концепції.

Еволюція змісту концепції політичної культури. Система політичних орієнтацій в структурі концепту політичної культури. Суб'єкти та об'єкти політичних орієнтацій. Матриця політичних орієнтацій. Форми та функції політичної культури.

Критика концепції політичної культури в сучасній політичній науці.

Розвиток концепції політичної культури в українській політичній науці.

Рекомендована література

Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. *Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів*. Монографія. Чернівці : Рута, 2004. 328 с.

Рудакевич О. М. *Політична культура національних спільнот: теорія та методологія дослідження*. Т. : ТНЕУ, 2013. 350 с.

Сащук Г. *Політична культура інформаційного*. К. : Вадекс, 2011. 327 с.

Центр Разумкова. *Політична культура та парламентаризм в Україні: сучасний стан та основні проблеми*. Інформаційно-аналітичні матеріали до

Almond G. A., Verba S. *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. By Gabriel A. Almond and Sidney Verba. Princeton, New Jersey : Princeton University Press. 1963. 562 p.

Almond, G., Verba, S., editors. *The civic culture revisited*. Newbury Park, CA : Sage Publications. 1989.

Voinea C. Political Culture and Covalent Bonding. A Conceptual Model of Political Culture Change. *European Quarterly of Political Attitudes and Mentalities*. 2015. Vol. 4, No 1. URL:
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2556161

Визначте зміст та проаналізуйте структуру громадянського типу політичної культури за Г. Алмондом та С. Вербою

Загальна типологія політичної культури Г. Алмонда. Громадянська культура як змішаний тип політичної культури суспільства. Передумови та чинники формування громадянського типу політичної культури.

Основні характеристики громадянського типу політичної культури. Функціональні особливості громадянської культури в умовах демократії та демократичних трансформацій.

Значення громадянської культури для розвитку демократії в Україні.

Рекомендована література

Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. *Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів*. Монографія. Чернівці: Рута, 2004. 328 с.

Громадянська освіта в умовах безпекових викликів і загроз: навчальний посібник / за ред. А. М. Круглашова, Н. Ю. Ротар, І. В. Цікул. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2022. 184 с.

Almond G. A., Verba S. *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. By Gabriel A. Almond and Sidney Verba. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1963. 562 p.

Almond G., Verba S., editors. *The civic culture revisited*. Newbury Park, CA : Sage Publications. 1989.

Охарактеризуйте європейські цінності як показники змісту політичної культури

Поняття *політична цінність* та *політична ціннісна орієнтація*. Механізми формування та ствердження політичних цінностей на рівні суспільства, держави як політичного інституту, політичних партій, соціальних груп, індивіда.

Сфера функціонування політичних цінностей. Ціннісні орієнтації в системі політичної культури. Типи політичних цінностей.

Європейські цінності як політичні цінності. Нормативне закріплення європейських цінностей в документах Європейського Союзу.

Європейські цінності в структурі політичної культури України: особливості поширення, механізми ствердження та політичні практики застосування.

Рекомендована література

Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів. Монографія. Чернівці: Рута, 2004. 328 с.

Ротар Н. Ю. Структура й динаміка європейської ідентичності в політичному просторі Європейського Союзу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія Міжнародні відносини*. 2017. № 6 (355). С. 46-53.

Rotar Nataliia. Decommunization of Symbolic Urban Space of Ukraine's Megalopolises: Effective Local Government Capacity Building. *Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. The Cities of Central and Eastern Europe in the Last Century: Urban Projects and Developments after 1918*. 2020. 24(1). P. 205–237.

Protecting, promoting and projecting Europe's values and interests in the world. URL:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652061/EPRS_BRI\(2020\)652061_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652061/EPRS_BRI(2020)652061_EN.pdf).

European values. A debate to be clarified, a struggle to be fought. URL: https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/dlm_uploads/2022/04/PP275_European-values-clearer-debate-for-a-more-effective-fight_Chopin_Macek_EN.pdf.

Визначте та проаналізуйте індикатори культури політичного процесу

Довіра як індикатор культури політичного процесу. Особливості динаміки інституційної довіри в політичній культурі українського суспільства.

Легітимність як індикатор культури політичного процесу. Співвідношення понять легітимність влади та легітимація влади. Маркери легітимності влади.

Політична ідентичність як індикатор культури політичного процесу. Співвідношення понять політична ідентичність та політична ідентифікація. Громадянська ідентичність: особливості формування в Україні. Партійна ідентичність громадян України у вимірі електоральних циклів. Негативна та кризова політична ідентичність. Європейські ідентичності в політичному процесі України

Рекомендована література

Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів. Монографія. Чернівці: Рута, 2004. 328 с.

Політичний процес в Автономній Республіці Крим: особливості, суперечності, прорахунки (1991-2014 рр.) / Аналітична доповідь. К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2016. 304 с.

Ротар Н. Функціональні особливості європейської громадянської ініціативи як інноваційного формату політичної участі в Європейському Союзі.

Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії. 2021. № 3(11). С. 235-256.

Ротар Н. Ю. Політична участь громадян України у системних трансформаціях перехідного періоду / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2007. 472 с.

Ротар Н.Ю. Політичні ідентичності в сучасній Україні: міська громада Чернівців. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2016. 344 с.

Юрійчук Є. Формування поняття «легітимність» у вищій школі в контексті рекомендацій Європейського Союзу. URL: http://aphn-journal.in.ua/archive/27_2020/part_6/38.pdf

Юрійчук Є.П. Електоральна легітимність та легітимація влади: термінологічно-концептуальні аспекти. *Актуальні проблеми політики*. Збірник наукових праць. Вип. 40. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», Південноукраїнський центр гендерних проблем. 2010. С. 200-212. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/1156>

Охарактеризуйте електоральну культуру сучасної України

Електоральна участь як ядро електоральної культури. Форми участі громадян України в електоральному та виборчому процесі.

Протестна електоральна участь в структурі електоральної культури.

Абсентеїзм: передумови формування, форми, види та механізми подолання. Причини абсентеїзму громадян України в електоральних циклах періоду незалежності.

Механізми формування електоральної культури в Україні. Передвиборчі програми як механізм формування електоральної культури. Політичні ток-шоу як механізм формування електоральної культури. Політичні дебати як механізм формування електоральної культури. Політична участь як механізм формування електоральної культури.

Рекомендована література

Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів. Монографія. Чернівці : Рута, 2004. 328 с.

Ротар Н. Вибори як механізм формування та динаміки регіонального політичного режиму у Чернівецькій області. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 2018. № 1 (93). С. 205-227.

Ротар Н. Формування політики захисту електоральної моделі політичної участі від дезінформаційних впливів (на прикладі політики Європейського Союзу). *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2021. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2021. Т. 43. С. 179–193.

Ротар Н. Ю. Політична участь громадян України у системних трансформаціях перехідного періоду / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2007. 472 с.

Makar J., Rotar N. Transformacja kultury wyborczej na Ukrainie: od praktyk autorytarnych do modelu demokratycznego. *Wschód Europy. Studia humanistyczno-społeczne*. 2018. No 2. S. 117–136.

Визначте та проаналізуйте чинники формування культури партійної діяльності в Україні

Зміст поняття «партійна діяльність» та його внутрішня структура. Види та форми партійної діяльності.

Членство в партії як інструмент формування культури партійної діяльності. Взаємозв'язок між моделями членства в партії, організаційною структурою політичної партії та культурою партійної діяльності.

Внутрішньопартійна демократія як матриця формування культури партійної діяльності. Види внутрішньопартійної демократії. Статут політичної партії як джерело визначення характеру внутрішньопартійної демократії.

Партія влади як об'єкт політичних орієнтацій та індикатор культури партійної діяльності в Україні.

Популізм як індикатор культури партійної діяльності в Україні.

Рекомендована література

Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів. Монографія. Чернівці: Рута, 2004. 328 с.

Політичні партії у виборах: теорія та практика виборчої кампанії: навч.-метод. посіб. / Ю. Р. Шведа. К. : Знання, 2012. 376 с.

Правова політологія. Академічний курс: підручник /авт. кол.; за ред. І. О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2021. 480 с.

Ротар Н. Динаміка політичного дискурсу ПАРТІЇ «БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА «СОЛІДАРНІСТЬ» у моделюванні інтеграційних перспектив України: інституціональний та нормативно-правовий виміри. Історико-політичні студії. 2018. № 2 (10). С. 96-114.

Ротар Н. Трансформація організаційних моделей членства в політичній партії під впливом інструментів деліберативної демократії. *Політичні партії і вибори : українські та світові практики : зб. ст. і тез за результатами міжнародної наукової конференції «Партійно-виборчі процеси та тренди в контексті євроінтеграції, трансформації, суспільно-політичних криз і війни: Україна та світ» – сьомої у рамках серії міжнародних конференцій кафедри політології «Політичні партії і вибори: українські та світові практики» (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 2–3 грудня 2022 року.* Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. Вип. 7. С. 7-14.

Ротар Н. Ю. Політична участь громадян України у системних трансформаціях перехідного періоду / Чернівецький національний ун-т імені Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2007. 472 с.

Розкрийте зміст поняття та функції політичних еліт

Етимологія терміна еліта та проблеми його використання. Основні теоретико-методологічні підходи до визначення змісту політичної еліти. Ціннісний підхід як пояснення існування політичної еліти наявністю в неї особливо цінних для суспільства інтелектуальних, психологічних, моральних, організаторських та інших рис, які забезпечують їм переважання над іншими людьми. Функціональний (організаційний) підхід як пояснення існування

політичної еліти важливістю функцій управління, які зумовлюють особливу роль людей (еліт), які їх виконують.

Функції політичної еліти: політичного цілепокладання, інтегративна, регулятивна, мобілізаційна, політичного представництва соціальних інтересів, комунікативна.

Рекомендована література

Елітознавство: підручник / за заг. ред. В.А. Гошовської. Київ: НАДУ, 2013. 268 с.

Регіональні політичні еліти в Україні: аналіз літератури з проблеми та характеристика емпіричної бази для вивчення феномену (кінець 1991–2018 рр.). / За ред. М. С. Кармазіної Київ, ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 264 с.

Ротар Н. Ю.. Політичні еліти та лідерство: навч. посібник / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці: Рута, 2006. Ч. 1. Чернівці : Рута, 2006. 76 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Охарактеризуйте сучасні концепції політичних еліт

Концепції макевіавеллістської школи (Г. Моска, В. Парето, Р. Міхельс) як джерело формування сучасних концепцій політичної еліти.

Концепції демократичного елітизму (елітарної демократії) (Й. Шумпетер, Г. Лассуел, Н. Боббіо, К. Манхейма, Дж. Сарторі).

Концепції множинності (плюралізму) еліт як заперечення існування єдиної привілейованої та відносно згуртованої групи (політичної еліти).

Ліволіберальні концепції політичної еліти (Ч. Мілс) як доведення тези про те, що політична еліта є не результатом інтелектуального, психологічного, морального переважання, а є наслідком зайняття в суспільній ієрархії командних позицій.

Рекомендована література

Елітознавство: підручник / за заг. ред. В.А. Гошовської. Київ: НАДУ, 2013. 268 с.

Правова політологія. Академічний курс: підручник /авт. кол.; за ред. І. О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2021. 480 с.

Регіональні політичні еліти в Україні: аналіз літератури з проблеми та характеристика емпіричної бази для вивчення феномену (кінець 1991-2018 рр.). / За ред. М. С. Кармазіної. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2019. 264 с.

Ротар Н. Ю. Політичні еліти та лідерство: навч. посібник / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2006. Ч. 1. Чернівці: Рута, 2006. 76 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Проаналізуйте особливості формування та основні характеристики політичної еліти у перехідних політичних системах

Методологічні проблеми дослідження еліт постсоціалістичних країн. Особливості процесу формування політичної еліти в Україні. Соціальні характеристики нової політичної еліти України. Оцінка характеристик та діяльності політичної еліти громадянами України. Типи рекрутування політичної еліти в Україні в різні історичні періоди. Можливості та перспективи використання системи гільдій як типу рекрутування еліти в Україні. Трансформація основних принципів системи гільдій в Україні. Можливості та перспективи використання антрепренерської системи добору політичної еліти в Україні. Трансформація основних принципів антрепренерської системи в Україні.

Рекомендована література

Регіональні політичні еліти в Україні: аналіз літератури з проблеми та характеристика емпіричної бази для вивчення феномену (кінець 1991-2018 рр.). / За ред. М. С. Кармазіної. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2019. 264 с.

Ротар Н. Рейтинг як інструмент позиціонування регіональних політичних еліт. *Влада та управління: Збірник наукових праць*. Чернівці: «Букрек», 2019. Вип. 6. С. 21-41.

Ротар Н. Ю. Політичні еліти та лідерство: навч. посібник / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2006. Ч. 1. 76 с.

Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

A. del Río, M. Higashijima. Elite Divisions, Party Origins, and Political Liberalization in Autocracies. Users Working Paper. SERIES 2022:50. The Varieties Of Democracy Institute, 2022. 44 p.

Охарактеризуйте поняття, концепції та функції політичного лідерства

Основні підходи до визначення змісту поняття «політичне лідерство». Політичне лідерство як вплив на інших людей. Політичне лідерство як управлінський статус (структурно-функціональний підхід). Політичне лідерство як підприємництво.

Концепції політичного лідерства. Концепція рис. Концепція послідовників (конституентів). Психологічна концепція.

Функції політичного лідерства: новаторська, інтегративна, організаторська (прагматична), комунікативна.

Рекомендована література

Воронова Т. В. Інститут політичного лідерства як чинник демократизації політичного процесу в сучасній Україні. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 138 с.

Лідерство у схемах і таблицях: навч. посіб. / Гурман О. М. Львів: Марченко Т. В., 2022. 239 с.

Політика в особах (політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Ф. М. Рудич та ін. ; за заг. ред. Ф. М. Рудича]; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2012. 397 с.

Правова політологія. Академічний курс: підручник /авт. кол.; за ред. І. О. Кресіної. Київ : Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2021. 480 с.

Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Проаналізуйте стилі політичного лідерства

Поняття стилю політичного лідерства та його основні типи. Чинники формування стилю політичного лідерства.

Стилi політичного лідерства за Х. Германн.

Поняття лідерського стилю ухвалення політичних рішень. Типологія лідерських стилів ухвалення політичних рішень. Значення оцінки характеристик мислення політичного лідера для оцінки стилю прийняття політичного рішення. Стиль політичного лідерства в Україні: проблеми формування. Стилi політичного лідерства в країнах стабільної демократії.

Рекомендована література

Воронова Т. В. Інститут політичного лідерства як чинник демократизації політичного процесу в сучасній Україні. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 138 с.

Кармазіна М., Бевз Т., Ротар Н. Регіональні політичні режими в Україні: підстави формування, специфіка функціонування, особливості трансформації. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2018. 248 с.

Лідерство у схемах і таблицях: навч. посіб. / Гурман О. М. Львів : Марченко Т. В., 2022. 239 с.

Політика в особах (політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Ф. М. Рудич та ін.; за заг. ред. Ф. М. Рудича]; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса, 2012. 397 с.

Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної науки): Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2005. 472 с.

Проаналізуйте лінійні типології політичних систем як інструмент порівняльної політології

Типологія як інструмент порівняння політичних систем. Види типологій політичних систем: емпірична та теоретична. Функції типологій політичних систем.

Типологія політичних систем Г. Лассвелла та А. Каплана: критерії типологізації та типи політичних систем.

Типологія політичних систем Г. Алмонда та Б. Павелла: критерії та змінні типологізації, типи політичних систем. Демократичні політичні системи: політичні системи з високим рівнем внутрішньосистемної автономії; політичні системи з обмеженою внутрішньосистемною автономією; політичні системи з низьким рівнем внутрішньосистемної автономії; передмобілізаційні політичні системи. Авторитарні політичні системи: радикально-тоталітарні політичні системи, консервативно-тоталітарні політичні системи, передмобілізаційні авторитарні політичні системи, осучаснені авторитарні політичні системи.

Рекомендована література

Авксентьєва Т. Г., Бакіров В. С., Герасіна Л. М. та інші. Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу. Х., 2008. 576 с.

Романюк А.С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи: монографія. Л.: ВЦ ЛНУ імені І.Франка, 2007. 391 с.

Фісун О. Типології політичних систем: основні підходи. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8910/4-fisun.pdf?sequence=1>

Almond G., Powell B. Comparative Politics: A Developmental Approach. Little, Brown, 1966.

Охарактеризуйте координатні типології політичних систем

Координатні типології (парні і множинні). Парні координатні типології передбачають виокремлення двох основних критеріїв та порівняння на їх основі політичних систем. Більша кількість критеріїв і їх співвідношення передбачають формування множинної координатної типології.

Порівняння політичних систем за принципами двовимірної координатної типології Р. Даля. Порівняння політичних систем за принципами двовимірної координатної типології демократичних систем А. Лейпхарта.

Рекомендована література

Авксентьєва Т. Г., Бакіров В. С., Герасіна Л. М. та інші. Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу. Х., 2008. 576 с.

Романюк А.С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи: монографія. Л.: ВЦ ЛНУ імені І.Франка, 2007. 391 с.

Фісун О. Типології політичних систем: основні підходи. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8910/4-fisun.pdf?sequence=1>

Даль Р. А. Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція / Пер. з англ. О. Д. Білогорського. Х. : Каравела, 2002. 216 с.

Визначте та проаналізуйте основні підходи до порівняння політичних партій

Методологічні проблеми порівняння політичних партій. Методика порівняння політичних партій Р. Гантера та Л. Даймонда: базовий концепт, критерії та емпіричний вимір. Методика порівняння політичних партій С. Волинця: базовий концепт, критерії та емпіричний вимір

Порівняння організаційних структур політичних партій.

Рекомендована література

Долженков О. Методологічні проблеми порівняльного аналізу політичних інститутів та процесів. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/index.php/pl/article/view/12176>.

Обушний М. Патологія: Навчальний посібник / М. Обушний, М. Примуш, Ю. Шведа / За ред. М. І. Обушного. К.: Арістей, 2006. 432 с.

Остапець Ю. Методологія дослідження еволюції партійних систем в перехідних суспільствах (на прикладі Румунії). *Науковий Вісник Ужгородського університету*. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. Вип. 9. 2008. С. 129-133.

Шведа Ю. Партії і вибори: енциклопедичний словник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 2010. 750 с.

Gunther R., Diamond L. Species of political parties: a new typology. *Party Politics*. 2003. Vol. 9. N 2. P. 167-199.

Wolinetz S. B. Beyond the catch-all party: approaches to the study of parties and party organization in contemporary democracies. *Political parties: old concepts and new challenges* / ed. By Gunter R. , Ramon-Montero J., Linz J. Oxford: Oxford Univ. 2002. P. 136-165.

Проаналізуйте методики вимірювання та порівняння інституту президентства

Методика вимірювання президентської влади М. Шугарта та Дж. Керрі. Методика вимірювання президентської влади Дж. Макгрегора. Методика вимірювання президентської влади Дж. Хелмана. Методика вимірювання президентської влади Т. Фрая. Методика вимірювання президентської влади А. Сіароффа. Методика вимірювання президентської влади О. Норгарда та Л. Йохансена. Індокси форми правління.

Рекомендована література

Долженков О. Методологічні проблеми порівняльного аналізу політичних інститутів та процесів. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/index.php/pl/article/view/12176>

Серьогіна С. Г. Типологізація форм правління методами індексного та кластерного аналізу: сучасний стан і перспективи розвитку. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3098/1/Serogina_3.pdf

Frye T. A. Politics of Institutional Choice: Post-Communist Presidencies. *Comparative Political Studies*. 1997. Vol. 30. № 5.

Johannsen L., Nørgaard O. IPA: The Index of Presidential Authority. Explorations into the Measurement and Impact of a Political Institution. Paper prepared for the ECPR Joint Sessions of Workshops. Edinburgh, 28 March – 4 April 2003.

Metcalf L. K. Measuring Presidential Power. *Comparative Political Studies*. 2000. Vol. 33. № 5.

Shugart M. S., Carey J. M. Presidents and Assemblies. Constitutional Design and Electoral Dynamics. Cambridge : Cambridge University Press, 1992.

Siaroff P. Comparative Presidencies: The Inadequacy of the Presidential, Semi-Presidential and Parliamentary Distinction. *European Journal of Political Research*. 2003. Vol. 42.

Охарактеризуйте індекси демократії та демократизації як дослідницький інструмент порівняльної політології

Індекс політичного розвитку Картрайта. Критерії визначення індексу. Політична формула. Політичні лідери. Лідери, що формують уряд. Роль політичних партій у політичному житті. Шкала оцінки. Бали виконавчої влади. Бали законодавчої влади.

Індекс політичної дії Нейбауера. Основні змінні індексу: електоральна рівність, електоральна конкуренція. Індикатори для формування індексу: відсоток дорослого населення, що має право голосу; рівність представництва; інформаційна рівність; конкуренція. Вимірювання конкуренції.

Індекс демократизації Т. Ванханена. Демократія та розподіл владних ресурсів в суспільстві. Основні змінні: політична участь; політична конкуренція. Індикатори вимірювання: рівень конкурентності; рівень електоральної участі. Формула демократизації за Т. Ванханеном.

Індекс інституціональної демократії Гарра. Операціоналізація поняття демократія за Гарром: інститути і процедури; інституціональні обмеження виконавчої влади; громадянські права і свободи. Індикатори: конкурентність політичної участі; контроль за політичною участю; конкурентність формування виконавчої влади; відкритість формування виконавчої влади; обмеження діяльності глави виконавчої влади.

Рекомендована література

Бучин М. Політологічний аналіз основних методик вимірювання рівня демократії у світі. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4348/buchin0.pdf>

Bollen K. Liberal Democracy: Validity and Method Factors in Cross-National Measures. *American Journal of Political Science*. 1993. Vol 37. N 4.

Freedom in the World. URL: <http://www.freedomhouse.org/reporttypes/freedom-world>
Nations in Transit. URL: <http://www.freedomhouse.org/reporttypes/nationstransit>

Polity IV Project: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800-2013. URL: <http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm>

Varieties of democracy. URL: <https://v-dem.net/>

Висвітліть окупацію Криму та агресію рф на Сході України.

Гібридна війна російської федерації проти України. Основні етапи російсько-української війни. Мінські домовленості.

Вплив російсько-української війни на політичні процеси в Україні та світі. Визначення місця України на геополітичній мапі світу. Питання Криму.

Російсько-українська війна та її вплив на ситуацію у Європі та світі.

Рекомендована література

Гольцов А. Г. Геополітичний вимір стратегії Російської Федерації на пострадянському просторі. К. : Центр навчальної літератури, 2018. 392 с.

Горбулін В. Мой путь в зазеркалье. Не только путевые заметки. К. : Брайт Букс, 2019. 280 с.

Горбулін В. П., Власюк О. С., Кононенко С. В. Україна і Росія: дев'ятий вал чи китайська стіна. К. : НІСД, 2015. 132 с.

Демчишак Р. Російсько-українська війна як фактор геополітичного позиціонування регіону ЦСЄ та ПСЄ URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/43_2022/30.pdf.

Літвін Л. А. Сучасні геополітичні концепції: висновки для України. *Політичне життя*. 2019. № 4. С. 109-115.

Магда Є. Гібридна агресія Росії: уроки для Європи. К., 2017. 268 с.

Мадіссон В. В., Шахов В. Л. Сучасна українська геополітика: навч. посіб. Київ: Либідь, 2003. 176 с.

Романюк Р.Й., Романюк Н.А. Суперечливий характер геополітики: український досвід. URL: http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/32/32_2023.pdf#page=140.

Рущенко І. Війна цивілізацій: анатомія російсько-українського конфлікту. К. : Києво-Могилянська академія, 2020. 436 с.

Світова гібридна війна: український фронт / За загальною редакцією В. П. Горбуліна. К.: НІСД, 2017. 496 с.

Чупрій Л. Формування нової геополітичної картини світу в умовах російсько-українського воєнного протистояння. *Українознавство*. 2023. journal.ndiu.org.ua.

Магда Є. Водотика Т. Ігри відображень. Якою бачить Україну світ. Віват, 2016. 352 с.

Шелетин О. Україна і Росія: цивілізаційні, геополітичні та геокультурні відмінності. 2019. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/35062/1/489.pdf>.

Гольцов А.Г. Перспективи «русского міра» в геополітичному вимірі (2022). <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/269600>

Міжнародні системи і глобальний розвиток / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 606 с.

Проаналізуйте альтернативні моделі світової політики

«Однополюсний», «багатополюсний» світи. «Євразійська» геополітична модель. Модель конфлікту цивілізацій. Космополітизм і фундаменталізм. Глобальна ліберальна модель. Режими світового менеджменту. Недержавні діючі особи. Модель світового демократичного співтовариства. Гіпотеза «демократичного світу». Фактор демократичної переваги над автократією і тоталітаризмом.

Формування єдиного світового простору. Проблема прискорення часу. Формування єдиного інформаційно-телекомунікативного простору.

Глобалізація. Глобалізація соціальних та економічних процесів. Інтернетизація. Стандартизація та уніфікація. Глобалізація англійської мови. Глобалізація військової присутності. Економічні та інформаційні війни. Вестернізація та експорт західних цінностей. Соціальна модернізація. Зростання соціальної поляризації. Утворення глобального ринку праці. Глобалізація екологічних проблем. Глобалізація злочинності. Системна криза в розвинутих країнах. Антиглобалізм.

Основні напрямки глобалізації політики. Можливості, що відкриваються, і виклики. Основні політико утворюючі фактори та новий порядок денний світової політики. Доцентрові тенденції в світовій політиці. Основні напрямки діяльності ООН. Зміна місця і ролі національних держав. Транснаціональний світ чи співтовариство суверенних держав. Економіка, безпека, міжнародне право, транснаціональні процеси пост-модерністського суспільства, ідеологія. Взаємодія «Північ-Південь», «центр-периферія».

Рекомендована література

Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / Пер. з англ. – Львів: Лілея-НВ, 2000. – 236 с.

Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / Пер. з англ. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 203 с.

Горбулін В. Національна безпека України та міжнародна безпека. *Політична думка*. 1997. № 1.

Дергачев В. А. Цивилизационная геополитика (Геофилософия). К.: ВИРАР, 2004. 672 с.

Зленко А. Дипломатия и политика: Украина в процессе динамических геополитических перемен. Х. : Фолио, 2004. 559 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Каган Р. Про рай і владу. Америка і Європа у новому світовому порядку. – Львів, 2004.

Кіссінджер Генрі. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. К. : Наш формат, 2017. 320 с.

Коппель О. А., Пархомчук О. С. Альтернативні моделі міжнародного порядку. Політологія. Соціологія. Право. 2017. № ½. С. Вісник НТУУ КПІ DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2017.1/2\(33/34\).140712](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2017.1/2(33/34).140712) <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/140712>

Магда Є. Водотика Т. Ігри відображень. Якою бачить Україну світ. Віват, 2016. 352 с.

Міжнародні системи і глобальний розвиток / Кер. авт. колективу О. А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжоли. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 606 с.

Охарактеризуйте основні етапи еволюції світової системи: доктрини, моделі та типи організації геополітичного простору

Імперські геополітичні доктрини (О. Македонський, правителі

стародавнього Риму). Геополітичні прагнення кочівників (монголи, араби). Доктрини керівників релігійних течій та церков (мусульманської, католицької, православної). Спроби створення світових колоніальних імперій (Карл V, еліта Великобританії, Наполеон, Гітлер). Геополітичні цілі політичних партій та рухів (соціал-демократи, комуністи, фашисти). Сучасні геополітичні доктрини. Державно-центристська (Вестфальська) модель світу. Модель балансу сил: Віденська система міжнародних відносин. Версальсько-Вашингтонська система. Біполярна модель світу. Теорія довгих «циклів лідерства» у світовій геополітиці Дж. Модельські та В. Томпсона. Теорія циклів світової гегемонії П. Тейлора. Теорія гегемоністського циклу І. Валлерстайна.

Рекомендована література

Дашевська О.В. Геополітичний статус держави: сутність, фактори та функції. Грані. 2015. No 9 (125). С. 33-37.

Дністрянський М. С. Геополітика : Навч. посібн. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.

https://shron1.chtyvo.org.ua/Dnistrianskyi_yroSlav/Neopolityka.pdf?PHPSESSID=tf0fhoocpd8t2l4ks4u3o6itb0

Кудряченко А.І., Рудич Ф.М., Храмов В.О. Геополітика. Підручник. К. : МАУП, 2002. 296 с.

Мадіссон В.В., Шахов В.А. Сучасна українська геополітика. – К., 2003.

Мальський М. З., Мацяк М. М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. к.: Знання, 2007. 461 с.

Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К. : ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могилы, 2009. 140 с.

Розумюк В. Теорія міжнародних відносин: шляхи еволюції та перспективи розвитку URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/19871/36-Rozumnyuk.pdf?sequence=1>

Світова та європейська інтеграція / За ред проф. Я.Й. Малика. Львів, 2005.

Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник. К. : Персонал, 2009. 224 с.

Типи й еволюція міжнародних систем URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/.pdf>

Толстов С.В. Перехідний етап еволюції міжнародної системи URL: https://elibrary.ivinas.gov.ua/3344/1/24_Tolstov.pdf

Українська дипломатична енциклопедія: У. 2х т. / Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004. Т.1. 760 с.; Т.2. 812 с.

Охарактеризуйте основні концепції сучасної геополітики

Зміни у предметі сучасної геополітики. Континентальні концепції – нові «праві». Школа нових консервативних революціонерів. Моделі об'єднаної Європи. Мондіалістські концепції – однополярний світовий простір. Концепція

однополярного світового простору І. Галтунга. Концепція «торгового устрою» Ж. Атталі. Теорія глобального хаосу К. Санторо. Сучасні концепції французької школи геополітики. Геополітичні концепції школи «Геродот». Теорія іконографії геополітичного простору Ж. Готтмана. Сучасні концепції англо-американської школи геополітики. Доктрина стримування та її різновиди. Нові геополітичні реалії та зміна парадигм у сучасній англо-американській геополітиці. Поліцентрична модель геополітичного устрою світу С. Коена. Концепції сучасного мондіалізму.

Рекомендована література

- Вегеш М., Петрінко С. Геополітична енциклопедія: Навчальний посібник. Видавничий дім «Гельветика», 2020. 786 с.
- Гольцов А. Г. Геополітика і політична географія. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 416 с.
- Дністрянський М. С. Геополітика : Навч. посібн. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Dnistrianskyi_yroSlav/Neopolityka.pdf?PHPSESSID=tf_ofhoocpd8t2l4ks4u3o6itb0
- Ігнат'єва Т. Геополітика України в категоріях і поняттях: минуле та сучасність: Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, 2015. 112 с.
- Кудряченко А.І., Рудич Ф.М., Храмов В.О. Геополітика. Підручник. К. : МАУП, 2002. 296 с.
- Литвин. Л. А. Сучасні геополітичні концепції: висновки для України. Політичне життя. 2019. № 4.
- Мадіссон В. В., Шахов В. Л. Сучасна українська геополітика: навч. посіб. Київ: Либідь, 2003. 176 с.
- Сучасні геополітичні процеси: світ і Україна. URL: http://www.kbuapa.kharkov.ua/kaf/pf_sgpsu.pdf.